

**Луцький педагогічний фаховий коледж
Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради**

**Відділення початкової та дошкільної освіти
Циклова комісія шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик**

**МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ, САМОСТІЙНИХ РОБІТ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА**

УДК 373.2.016:81-053.4 (083.13)

Б86

Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку: методичні рекомендації до практичних, самостійних робіт здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта / Уклад. С. І. Боярчук. Луцьк : Вежа Друк, 2022. 109 с.

Навчально-методичний посібник, упорядкований відповідно до програми освітнього компонента «Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку». Методичні рекомендації містять плани практичних, семінарських занять, варіативні різнорівневі тестові завдання, педагогічні ситуації, що сприяє формуванню фахових компетентностей, дозволяє оптимізувати підготовку майбутніх вихователів до професійно-мовленнєвої діяльності у закладі дошкільної освіти. Посібник рекомендовано для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр, фахівців дошкільної освіти.

Рецензенти:

Бубін А. О., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Щербакова С. В., директор дошкільного навчального закладу № 23 Луцької міської ради

Друкується за рішенням методичної ради Луцького педагогічного фахового коледжу КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (протокол № 3 від 16.12.2022)

Зміст

Передмова	4
Опис освітнього компонента	6
Змістовий модуль 1. Наукові та методологічні засади методики розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей дошкільного віку. Семінарські заняття до змістового модуля 1.....	10
Змістовий модуль 2. Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності. Практичні заняття до змістового модуля 2.....	20
Змістовий модуль 3. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Практичні заняття до змістового модуля 3.....	33
Змістовий модуль 4. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності. Методика навчання дітей дошкільного віку монологічного мовлення. Практичні заняття до змістового модуля 4.....	45
Змістовий модуль 5. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей. Організаційно-методична робота з розвитку мовлення дітей у закладі дошкільної освіти. Практичні заняття до змістового модуля 5.....	51
Змістовий модуль 6. Навчання дітей елементів грамоти у закладі дошкільної освіти. Практичні заняття до змістового модуля 6.....	65
Завдання для самостійної роботи студентів	79
Тестові завдання для самоконтролю	98
Критерії оцінювання	107

Передмова

В умовах інформаційного суспільства, що обумовлює трансформацію освітньої сфери, її оновлення та вдосконалення постають завдання, спрямовані на підготовку фахівців нової генерації, спроможних виокремлювати вартісне з інтенсивних інформаційних потоків, здатних гнучко та критично мислити, здатних до активної навчально-пізнавальної діяльності для досягнення цілей навчання з метою подальшого професійно-особистісного зростання шляхом самовдосконалення.

Важливе місце у контексті означеної проблеми посідає освітній компонент «Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку», націлений на формування загальних та фахових компетентностей: здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатності до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку; здатності до розвитку мовлення у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку та їхньої взаємодії з однолітками та дорослими; здатності до організації та керівництва ігрової, художньо-естетичної, пізнавально-дослідницької діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку; здатності до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів).

Підготовка майбутніх вихователів до професійно-мовленнєвої діяльності в умовах сучасного закладу дошкільної освіти є цілеспрямованим та багатоаспектним процесом, базисом якого є поєднання теорії та практики, інтеграція діяльності усіх учасників освітнього процесу з метою формування професійно-мовленнєвої готовності здобувачів освіти до навчання дітей рідної мови у закладі дошкільної освіти.

Реалізація дидактичних цілей, осмислення майбутніми вихователями актуальних питань теорії та практики щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку, особливостей організації навчально-мовленнєвої діяльності у закладі дошкільної освіти забезпечується застосуванням ефективних форм та методів, системою аудиторних занять (семінарські, практичні заняття, лекції) та самостійної роботи студентів. Структуру методичного забезпечення навчальної дисципліни складають плани практичних, семінарських занять, завдання для самостійної роботи, інструктивно-методичні матеріали щодо їх виконання, тестові варіативні різнорівневі завдання, завдання модульного контролю, які розміщені у навчально-методичному посібнику.

Навчально-методичний посібник укладено відповідно до програми освітнього компонента «Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку» та призначено для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр. Методичні рекомендації включають матеріали, орієнтовані на опанування вміннями керуватися нормативними документами у професійній діяльності, зокрема, Базовим компонентом дошкільної освіти, освітніми програмами. Запропоновані завдання, націлені на створення власного продукту, моделювання різних форми роботи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку, у ході яких студенти порівнюють та протиставляють власні ідеї, пропонують освітні ситуації щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку, демонструючи набуті теоретичні знання, практичні уміння та навички. Система практичних, семінарських занять, самостійної роботи передбачає залучення студентів до активної пошуково-дослідної діяльності, що сприяє формуванню професійно-мовленнєвої готовності, оволодіння здобувачами освіти новими варіативними технологіями розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Глибшому осмисленню змісту навчального матеріалу допомагає використання електронних освітніх веб-ресурсів (довідкових матеріалів, інформаційних, навчальних), демонстраційних матеріалів (відео- й аудіозаписів) за покликаннями, поданих до тем аудиторної та позааудиторної роботи студентів, що уможливорює набуття здобувачами освіти досвіду роботи з електронними ресурсами та створює додаткове інформаційне поле для поглибленого вивчення тем освітнього компонента.

**Опис освітнього компонента
«Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку»**

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компонента		
		денна форма навчання		
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 01 Освіта	Статус освітнього компонента обов'язковий		
Змістових модулів – 6	Спеціальність 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки:		
		3-й		
Загальна кількість годин – 180		Семестр		
		I-й, II-й,		
Тижневих годин для денної форми навчання: I сем. – 4; II сем. – 3	освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр	Лекції	Семінари	Практ.
		50 год.	6 год.	61 год.
		Самостійна робота 63 год.		
		Вид контролю: екзамен		

Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	практ. (сем.*)	самоств. робота	
1	2	3	4	5	
Змістовий модуль 1.					
Наукові та методологічні засади методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку.					
Тема 1. Теоретичні основи методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	6	4	2*		
Тема 2. Історичний огляд становлення і розвитку методики навчання дітей рідної мови в Україні.	6		2*	4	
Тема 3. Мовленнєве спілкування – специфічний вид дитячої діяльності.	4	2	2*		
Тема 4. Навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку.	2	2			
Здача змістового модуля 1	2		2	4	
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	20	8	8		
Змістовий модуль 2.					
Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей. Методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності					
Тема 5. Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей.	14	4	4	6	
Тема 6. Методика розвитку мовлення дітей раннього віку.	10	2	2	6	
Тема 7. Загальна характеристика розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	2	2			
Тема 8. Методика виховання звукової культури мовлення дітей.	9	2	2	5	
Тема 9. Методика словникової роботи та ознайомлення дітей з довкіллям.	11	4	2	5	
Здача змістового модуля 2	2		2		
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	48	14	12	22	

Змістовий модуль 3.						
Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.						
Тема 10. Методика формування граматичної правильності мовлення дітей дошкільного віку.	10	2	2	6		
Тема 11. Особливості засвоєння дітьми зв'язного мовлення. Характеристика методів навчання дітей діалогічного мовлення.	4	2	2			
Тема 12. Методика навчання дітей монологічного мовлення. Методика навчання дітей описової розповіді.	10	2	2	6		
Тема 13. Навчання дітей розповіді за картинками.	4	2	2			
Здача змістового модуля 3	2		2			
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	30	8	10	12		
Змістовий модуль 4.						
Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності. Методика навчання дітей дошкільного віку монологічного мовлення.						
Тема 14. Методика навчання дітей дошкільного віку переказу літературних творів.	8	2	2	4		
Тема 15. Методика стимулювання словесної творчості та навчання дітей творчої розповіді. Розвиток креативного мовлення дітей дошкільного віку.	9	2	2	5		
Тема 16. Методика навчання дітей розповіді з власного досвіду.	4	2	2			
Здача змістового модуля 4	2		2			
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	23	6	8	9		
Разом за семестр 120 год., 4 кредити	120	36	38	47		
Змістовий модуль 5.						
Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей. Організаційно-методична робота з розвитку мовлення дітей у закладі дошкільної освіти.						
Тема 17. Сутність художньо-мовленнєвої діяльності. Методика художнього читання та розповідання дітям в різних вікових групах.	10	2	4	4		
Тема 18. Методика роботи з книгою у різних вікових групах.	2		2			

Тема 19. Організація театральної-ігрової та театральної-мовленнєвої діяльності у закладі дошкільної освіти.	4	2	2		
Тема 20. Види театралізованої діяльності за змістом. Драматизація та інсценування літературних творів.	2		2		
Тема 21. Організаційно-методична робота з розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти.	4	2	2		
Здача змістового модуля 5	2		2		
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	24	6	14	4	
Змістовий модуль 6.					
Навчання дітей елементів грамоти у закладі дошкільної освіти.					
Тема 22. Формування оцінно-контрольних дій дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності.	8	2	2	4	
Тема 23. Ознайомлення дітей зі звуком, складом словом, реченням. Навчання звукового аналізу слів.	8	4	4		
Тема 24. Підготовка руки дитини до письма.	6		2	4	
Тема 25. Характеристика методик навчання дітей читання.	10	2	4	4	
Тема 26. Формування готовності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення до навчання у школі.	2	2			
Здача змістового модуля 6	2		2		
<i>Разом за змістовим модулем 6</i>	36	10	14	12	
Разом семестр 60 год., 2 кредити	60	16	28	16	
Усього годин	180	50	67	63	

Змістовий модуль 1

Наукові та методологічні засади методики розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей дошкільного віку.

Семинарське заняття

Тема. Теоретико-методологічні основи методики розвитку мовлення.

Мета. Визначити концептуальні засади, принципи, розкрити природничі, психологічні, педагогічні засади методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Охарактеризувати принципи навчання дітей рідної мови. Удосконалювати уміння систематизувати та упорядковувати інформацію.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Філософські положення методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

- Охарактеризувати мову як суспільне явище.
- Пояснити, у чому полягає взаємозв'язок мови та мислення.
- Аргументувати або спростувати твердження: у освітніх програмах закладів дошкільної освіти реалізується філософське положення про взаємозв'язок мови та історії народу.

2. Природничі засади методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку

- Назвати, що покладено в основу природничих основ методики розвитку мовлення дітей?
- Простежити взаємозв'язок центральної і периферичної частин мовленнєвого апарату.
- Назвати мовні центри, які забезпечують оволодіння мовленням?

3. Внесок психологів у розробку проблем методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку

- Назвати, що покладено в основу психологічної періодизації мовленнєвого розвитку дітей (за А. Марковою)
- Виділити нові функції мовлення та форми мовлення, які з'являються впродовж кожного вікового періоду?
- Встановити у чому полягають психологічні аспекти розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку?

4. Характеристика функцій мови

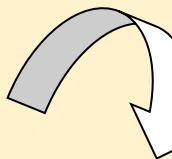

- Обґрунтувати тезу: генетично первинною формою мовлення є ситуативне мовлення.
- Розкрити особливості контекстового мовлення дітей дошкільного віку. Для якого вікового періоду воно характерно?
- Довести, що розвиток усвідомлення звукової сторони мовлення є важливою складовою засвоєння мови у дошкільному віці.

- Довести, що комунікативна функція мови є провідною?
- Назвати дві, три функції мови та пояснити взаємозв'язок між ними.
- Пояснити як проявляється поліфункціональність мови у навчально-мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку?

5. Принципи навчання дітей рідної мови

- Охарактеризувати загальні методичні принципи

Структурно-опорна схема

Методологічні засади. Філософські положення		
<ul style="list-style-type: none"> • мова-це суспільне та соціальне явище; мова виникла в суспільстві; • мова-основний засіб спілкування і взаєморозуміння між людьми; • взаємозв'язок мови і мислення; слово і поняття; мова і поезія; • взаємозв'язок мови та історії народу; • практика – критерій істини та кінцевий результат пізнання 		
Лінгвістичні засади		Психологічними засадами є вчення психологів про розвиток функцій мовлення, усвідомлення мовлення дітьми, мовленнєву діяльність; про комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини (Т. Піроженко); розвиток мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку (Л. Калмикова)
Мова - це сукупність мовних знаків, система категорій та граматичних форм і норм, які використовуються в процесі мовлення	Мовлення – це оволодіння і застосування особистістю певної мови в процесі її спілкування з іншими людьми	
Одиниці мови Фонеми Морфеми Речення Словосполучення Слово		
Природничими засадами є вчення фізіологів про умовно-рефлекторний характер засвоєння мови. Фізіологічними засадами є такі складові: <ul style="list-style-type: none"> • будова центральної і периферичної частин мовленнєвого апарату; становлення і розвиток другої сигнальної системи у дітей; наслідування як чинник розвитку мовлення. Основою оволодіння дитиною мовою є спадкові анатомо-фізіологічні передумови будови мовних центрів та мовних органів. Центр Верніке -центр сприймання мовлення на слух, розуміння мовлення; центр Брока - мовленнєворуховий центр, який забезпечує артикуляцію звуків; центр Дежеріна - центр управління діяльністю руки, пальців як органа писемного мовлення.		
		Часткові методичні принципи Загальні методичні принципи (Л. Федоренко) <ul style="list-style-type: none"> • уваги до матерії мови; • розуміння мовних значень; • оцінки виразності мовлення; • розвитку чуття мови; • випереджального розвитку усного мовлення; • поступового прискорення темпів збагачення мовлення Спеціальні методичні принципи

Література

1. Богущ А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник [за кредитно-модульною системою організації навч. процесу для студ. напряму підгот. «Дошкільна освіта». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.
3. Кочерган М. П. Функції мови / Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / упорядник Богущ А.М. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. С. 78-80.
4. Луцан Н. І. Мовленнєвий розвиток дитини в контексті багатовимірності освітнього середовища. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*: збірник наукових праць. № 2(49). 2015. С.118-123.
5. Савчин О. М. Роль внутрішнього мовлення у комунікативно-мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки: збірник наукових праць. № 2. 2015. С. 157-160.

Семінарське заняття

Тема. Історичні етапи становлення педагогічних систем мовленнєвого розвитку дітей.

Мета. Розкрити особливості становлення і розвитку методики розвитку мови як науки на різних історичних етапах, роль фундаторів первинного навчання дітей рідної мови; обґрунтувати актуальність положень, висвітлених в працях педагогів, для сучасного закладу дошкільної освіти; вчити опрацьовувати першоджерела, брати участь у дискусії з проблем розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Опорні поняття: концептуальні принципи, фактори розвитку мовлення, методи, прийоми, спостереження, екскурсії, розповіді, усна народна творчість, національні традиції, художня література.

План заняття

Питання для обговорення

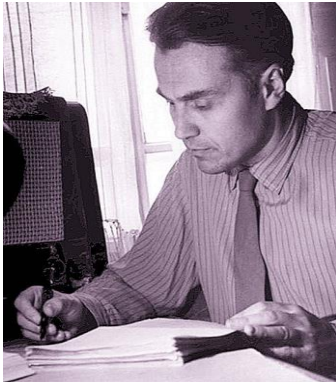
«Тільки рідною мовою розвивається душа і розум дитини». Софія Русова

1. Софія Русова – фундаторка концепції українського національного дитячого садка:

-
- побудувати хронологію основних науково-педагогічних праць Софії Русової;
  - виокремити фактори розвитку мовлення дітей;
  - охарактеризувати засоби, форми, методи і прийоми навчання дітей рідної мови, запропоновані С. Русовою;
  - узагальнити основні положення щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

• Обґрунтувати актуальність та доцільність використання методів розвитку мовлення дітей, запропонованих С. Русовою у практиці роботи сучасного закладу дошкільної освіти.

• Висловити власні думки щодо значення рідної мови (за С. Русовою) у вихованні особистості дитини з українською ідентичністю крізь призму сучасності.

«Без поваги, без любові до рідного слова не може бути ні всебічної людської вихованості, ні духовної культури» В. Сухомлинський

2. Вчення В. О. Сухомлинського про розвиток мовлення і навчання дітей рідної мови:

- розкрити педагогічні погляди В. О. Сухомлинського;
- виділити провідні концептуальні принципи;
- обґрунтувати значення казки як засобу розвитку

мовлення;

- виокремити шляхи розвитку мовлення у природі;
- актуалізувати пропозиції щодо розповідання дітям, визначені педагогом;
- виписати цитати В. Сухомлинського про рідну мову (на основі праць «Слово рідної мови», «Рідне слово» та ін.)

5. Обґрунтувати актуальність ідей В. Сухомлинського у роботі сучасного закладу дошкільної освіти.

6. Прочитати кілька творів В. Сухомлинського. Висловити власні міркування щодо цінності творів, доцільності їх використання у роботі з дітьми дошкільного віку.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник [за кредитно-модульною системою організації навч. процесу для студ. напряму підгот. «Дошкільна освіта». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.
3. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Лінгводидактична спадщина Софії Русової у сучасному дошкільному закладі: Монографія. Одеса : ПНЦ АПН України. СВДМ. П. Черкасов, 2006. 134 с.
4. Боярчук С. І. Використання творів В. Сухомлинського як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Сучасний світ і незрячі: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Луцьк : ПП. Іванюк В. П., 2018. С. 16-18.
5. Бубін А. Боярчук С. Український дитячий садок Софії Русової та реалії сучасного довкілля: порівняльний аспект. *Софія Русова – предтеча нової української школи* : зб. Наук. Праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції 25-26 лютого 2021 р. / за ред.. проф. І. В. Зайченка. Ріпки, 2021. С. 59-62.

6. Ватаманюк Г. П. Лінгводидактичний аспект педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського у практиці сучасного дошкілля. *Наукова спадщина Василя Сухомлинського у контексті розвитку освіти особистості впродовж життя* : зб. матер. Всеукр. наук.-метод. конференції, присвяченої 98-річчю від дня народження В. Сухомлинського, 28-29 вересня 2016 р. / уклад. О. Е. Жосан. Кропивницький, 2016. С. 53–57.
7. Маліновська Н. В. Використання лінгводидактичної спадщини С. Русової у фаховій підготовці майбутніх вихователів. *Науковий вісник Південноукраїнського педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 5 (112). Серія: Педагогіка. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2016. 118 с. С.73-77.
8. Софія Русова: 3 маловідомого і невідомого. Частина 2. «Сеньйорка українського жіноцтва...» / Упорядники З. Нагачевська, О. Джус. Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. 364 с.
9. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям; за наук. ред. Ольги Сухомлинської. Харків : Акта, 2012. 545 с.
10. Казки та оповідання В. Сухомлинського https://www.youtube.com/playlist?list=PLI0_yP2jZEgvUoYDnuTkZElaoXXd-s2Xn

Семінарське заняття

Тема. Комунікативна спрямованість навчання дітей рідної мови.

Мета. Формувати здатність до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу. Визначити поняття комунікативної компетентності, зміст комунікативно-мовленнєвої діяльності, ознаки комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей, охарактеризувати форми спілкування дітей дошкільного віку.

Опорні поняття: ситуативно-ділова форма, позаситуативно-пізнавальна форма, позаситуативно-особистісна, позаситуативно-пізнавальна форма; комунікативно-мовленнєві вміння, комунікативно-мовленнєва діяльність, комунікативна потреба.

План заняття

Робота в підгрупах

- Уявіть себе у ролі модераторів, учасників дискусії.
- Які запитання ви поставите учасникам дискусії як модератор?
- Наприклад, взаємини та спілкування з однолітками в ранньому дитинстві мають велике значення для адаптації дитини в закладі дошкільної освіти, в майбутньому – під час навчання в школі. **Наскільки це важливо? До чого призводять труднощі в спілкуванні з однолітками**
- Сформулюйте запитання відповідно до кожного пункту плану, які допоможуть детальніше розкрити їх зміст і теми загалом. Серед питань оберіть кілька ключових. Дайте відповідь на поставлені запитання.

Алгоритм дискусії

1. *Формулювання проблеми (обрати питання для обговорення).*
2. *Учасники дискусії об'єднуються по двоє студентів, розробляють свій варіант вирішення проблеми.*
3. *Дві групи по двоє учасників об'єднуються в групу по чотири учасники і знову розробляють свій варіант вирішення проблеми.*
3. *Вибір модератора та студентки, яка представлятиме групу в процесі дискусії.*
4. *Вироблення загальної точки зору щодо проблеми протягом 15 - 20 хвилин.*
5. *Висловлення думки та обстоювання позиції представниками кожної групи. Інші учасники спостерігають за процесом, свої міркування та підказки вони можуть передати своєму представнику.*
6. *Обговорення закінчується після закінчення часу та ухвалення спільного рішення всіма командами.*

Питання для обговорення

1. Спілкування і комунікація: спільне і відмінне.
2. Форми спілкування дітей дошкільного віку та їх характеристика. Становлення та розвиток форм спілкування у дітей дошкільного віку.
3. Поняття комунікативної компетентності у контексті культури мовленнєвого спілкування за матеріалами Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція).
4. Складники культури мовленнєвого спілкування.
5. Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.
6. Ознаки комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку та їх характеристика (за Т. Піроженко).

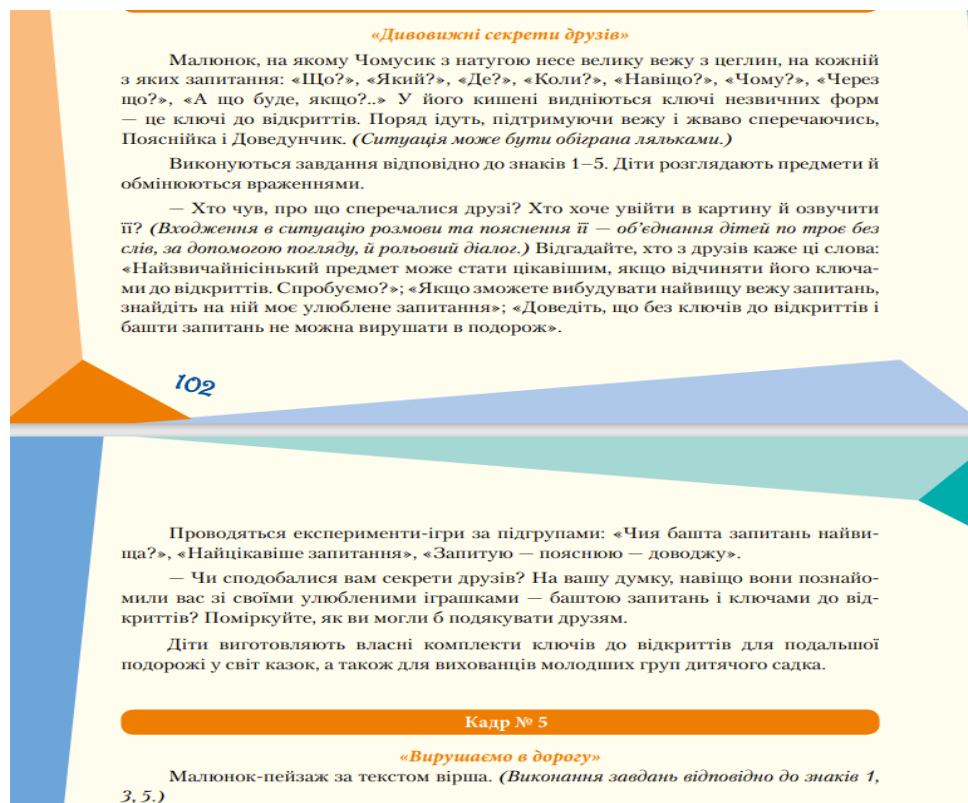
Завдання до семінарського заняття

Робота у підгрупах

1. *Презентувати мовленнєві висловлювання, що сприяють підвищенню культури спілкування з дітьми дошкільного віку.*
2. *Проаналізувати ігри комунікативної спрямованості у «Методичному посібнику до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом» с. 27-32*
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/2.pdf>
Обрати ігри, які на вашу думку, найкраще сприяють комунікативній взаємодії дітей дошкільного віку.
3. *Прочитати завдання (кадр № 4) розвивального тренінгу «Мультибус» у*

«Методичному посібнику до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом».

4. Проаналізувати подане завдання з точки зору формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку (БКДО: здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри та бажання; емоційно-ціннісне ставлення: враховувати інтереси інших, діяти злагоджено та ін.)

Знімок з екрана. «Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом».

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaksiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богущ А. М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Упорядник Богущ А. М. Частина I та II. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 654 с.
3. Луценко І. Спілкуємося на рівних: організація комунікативно-мовленнєвої діяльності дошкільнят на засадах дитиноцентризму. *Дошкільне виховання*. 2015. № 1. С. 5-10.
4. Луценко І. О. Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками.

Київ: Світич, 2008. 203 с.

5. Луценко І. О. Дитина-дорослий: вчимося спілкуватись. Київ: Світич, 2008.
6. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 152 с.
7. Піроженко Т. О. Спілкування дитини з оточенням як презентація особистісних досягнень. *Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець»*. 2007. № 6. листопад-грудень. С. 76-82.
8. Піроженко Т. О. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом» / Т. О. Піроженко, О. Ю. Хартман, К. В. Палієнко, М. В. Павленко. Київ : Алатон, 2016. 112 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/2.pdf>
9. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти. 2021 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

Змістовий модуль 2

Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності.

Практичне заняття

Тема. Завдання, зміст, засоби розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Мета. Розкрити завдання з розвитку мовлення, зміст напряму «Мовлення дитини» Базового компоненту дошкільної освіти, визначити засоби формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку, охарактеризувати вимоги до мовлення вихователя. Формувати здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Опорні поняття: мовленнєва компетентність; складники: фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний; полілог, структурно-синтаксична схема.

План заняття

Питання для обговорення

Чому навчатимуть дітей у закладі дошкільної освіти за освітнім напрямом «Мовлення дитини»?

Аналізуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)

Державний освітній стандарт дошкільної освіти

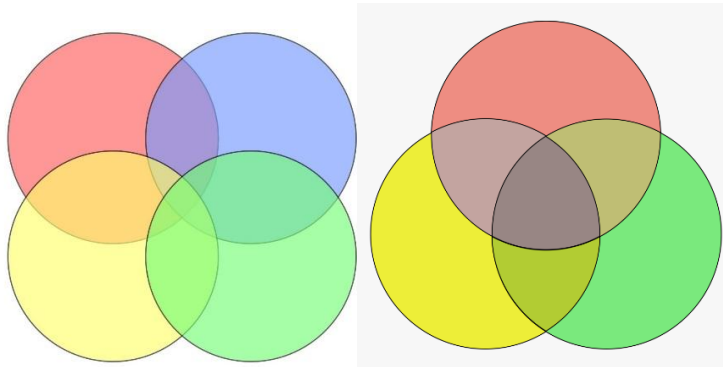
- *Записати визначення мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.*
- *Дати змістову характеристику мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку з точки зору комплексного підходу до реалізації всіх завдань мовленнєвого розвитку дітей.*
- *Вказати засоби формування мовленнєвої компетентності дітей (методичні рекомендації до БКДО).*
- *Охарактеризувати види діяльності, пріоритетні для формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.*

1. Розкрити завдання, зміст з розвитку мовлення та навчання дітей рідної мови (за освітніми програмами).
2. Назвати засоби розвитку мовлення дітей та охарактеризувати їх.

3. Охарактеризувати вимоги до мовлення вихователя. Розкрити вплив мовлення вихователя на мовленнєвий розвиток дітей.

Практичні завдання

• Подати інформацію до теми або 1-2 питань (на вибір) у структурно-логічній схемі. Скористатися діаграмою Венна.

• Презентувати прес-реліз (інформ-дайджест) у контексті **освітнього напрямку** «Мовлення дитини» Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція) та за матеріалами статті Н. Гавриш (журнал «Дошкільне виховання» № 3, 2021), методичних рекомендацій до Базового компонента дошкільної освіти, інших джерел, поданих нижче (завдання самостійної роботи).

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiy_u%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богущ А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта). Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 336 с.
3. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник [за кредитно-модульною системою організації навч. процесу для студ. напряму підгот. «Дошкільна освіта». К. Слово, 2019. 384 с.
4. Гавриш Н. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. № 3, 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/05/11/Dv_2021-03-Gavrysh.pdf
5. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М.

Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.

URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

6. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти. 2021 рік. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

7. Настанови від авторів Базового компонента дошкільної освіти

URL: <https://ezavdnz.mcfra.ua/868347>

4. Фрагмент вебінару «Новий Базовий компонент дошкільної освіти URL:

<https://www.facebook.com/watch/?v=447070849834658>

Практичне заняття

Тема. Форми, методи та прийоми навчання дітей рідної мови.

Мета. Формувати здатність обирати ефективні форми, методи, засоби організації освітнього процесу відповідно до потреб та запитів дітей дошкільного віку. Знати типи, види занять, дидактичні вимоги до мовленнєвих занять, розкрити специфіку організації та проведення занять з рідної мови в різних вікових групах закладу дошкільної освіти, вміти проектувати різні типи і види мовленнєвих занять; визначати мету заняття. Дати класифікацію методів та прийомів навчання дітей рідної мови, розкрити їх сутність.

Опорні поняття: типи занять: фронтальні, групові, індивідуально-групові, індивідуальні; види: комплексні, тематичні, комбіновані, інтегровані, контрольні.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Форми роботи з розвитку мовлення дітей у закладі дошкільної освіти.
2. Заняття як форма навчання дітей рідної мови. Класифікація занять з розвитку мовлення та навчання дітей рідної мови у закладі дошкільної освіти.
3. Дидактичні вимоги до організації та проведення мовленнєвих занять.
4. Особливості роботи з розвитку мовлення у повсякденному житті.
5. Специфіка організації та проведення занять з навчання дітей рідної мови в різних вікових групах.
6. Класифікація методів та прийомів навчання дітей рідної мови та їх характеристика.

Практичні завдання

1. Прочитати подані конспекти занять (на вибір). Проаналізувати їх структуру та відповідність існуючій класифікації занять (типи та види).

<http://ukrdeti.com/listopad-iv-tizhden-tema-pori-roku-osin/>

<http://ukrdeti.com/gruden-i-tizhden-tema-lis-dereva-kushhi-yagodi/>

<http://ukrdeti.com/veresen-iv-tizhden-tema-najdorozhcha-u-sviti-ukra%20%D1%97na/>

https://e-ranok.com.ua/upload/-3070-_-3-4-demo.pdf (молодша група)

https://e-ranok.com.ua/upload/-3057-_-4-5-demo.pdf (середня група)

https://books.google.com.ua/books?id=4XNLCxz_2dYC&pg=PA25&hl=ru&source=gbg_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false (старша група, с. 25-27)

2. Здійснити аналіз занять, визначити відповідність змісту занять освітній програмі «Дитина» (іншим освітнім програмам).

3. Визначити методи та прийоми, використані на занятті, їх ефективність. Модифікувати заняття (одне на вибір). Подати власні пропозиції щодо вибору методів та прийомів, внести зміни, доповнення до структури заняття.

Робота у підгрупах

Показати та пояснити відмінності у доборі завдань для дітей молодшої та старшої вікових груп.

Встановити взаємозв'язок та взаємозалежність методів і прийомів, використаних на занятті.

Довести: ефективність методів навчання залежить від їх комплексного застосування.

***Представлення результатів роботи,
обмін інформацією, ідеями, аргументами!***

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.

2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

3. Крутій К. На зміну заняттю – освітні ситуації? Збережено найкраще і підемо далі. *Дошкільне виховання*. 2016. № 9. С. 6–10. URL: http://ukrdeti.com/wp-content/uploads/2022/02/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96-%D1%81%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%A1%D1%82.%D0%9A.%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82%D1%96%D0%B9_2016_9.pdf

4. Крутій К. Л. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку / К. Л. Крутій, Н. І. Котій, Л. М. Письменна, Л. І. Щербань. Запоріжжя : ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2007. 248 с.
5. Левковська Г. Формуємо життєву компетентність дошкільників під час інтегрованих занять. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. №5. С. 22-27.
6. Романюк І., Бороздіна О. Інтегроване заняття: поняття, особливості змісту та структури. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 5. С. 13-21.
7. Методи та прийоми формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eHQbrYEtp0>
8. Заняття з розвитку мовлення (старша вікова група) URL: https://www.youtube.com/watch?v=z_IR64WXYFg&t=844s
9. Ігнат'єва С. А., Грецьких С. А. Мовленнєвий розвиток. Старша група. Харків: Видавництво «Ранок», 2011. 128 с. URL: https://books.google.ru/books?id=4XNLCxz_2dYC&lpg=PP1&hl=ru&pg=PP1#v=onepage&q&f=false
10. Ігнат'єва С. А. Мовленнєвий розвиток. Четвертий рік життя. Харків: Видавництво «Ранок», 2011. 96 с. URL: https://books.google.com.ua/books?id=j8mUN7n-iOEC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
11. Ніколенко С. В. Мій конспект. 5-й рік життя. Весна. Харків: ВГ «Основа», 2018. 248 с.
12. Тарасова О. С. Мій конспект. 6-й рік життя. Зима. Харків: ВГ «Основа», 2018. 208 с.

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього віку.

Мета. Розкрити особливості становлення і розвитку мовлення дітей раннього віку, особливості організації та проведення занять з розвитку мовлення в групах дітей раннього віку. Формувати здатність до розвитку мовлення у дітей раннього віку. Оволодівати прийомами розвитку мовлення дітей, умінням складати, аналізувати конспекти ігор-занять, добирати і виготовляти дидактичний матеріал, моделювати ігрові ситуації.

Опорні поняття: розуміння мовлення дорослих, розвиток мовленнєвих узагальнень, показ з називанням, показ предмета в дії, ігрові прийоми.

План заняття

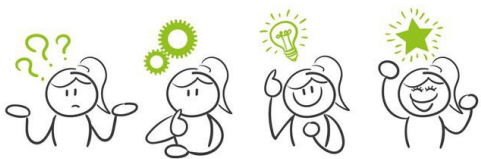
Обговорення теоретичних питань з теми

1. Особливості становлення і розвитку мовлення дітей першого року життя.

Поміркуйте

• *Дискусійним залишається питання виникнення і тривалості стадії белькотання. Одні вчені стверджують, що белькотання з'являється у 2-3 місяці, інші – в 5-6 місяців. Також вважають, що воно воно з'являється до 7-8,5 місяця, а з 8,5-9,5 місяця у дітей виникає «модульоване белькотання». Яка ваша думка щодо стадії белькотання? Чи виконує воно функцію спілкування? Знайдіть та опишіть різні погляди з цього питання у науково-педагогічній літературі.*

• *Дослідники вважають, що з белькотання починається власне активне мовлення дітей. Подискутуйте! Чи згодні ви з цією думкою? Поясніть чому?*

• *Назвати коли виникає стадія «співучого гулення»? Виділити її характерні особливості.*

• *На основі спеціальних досліджень доведено залежність розвитку активного мовлення дітей від розвитку дрібних м'язів пальців руки: чим краще розвинені м'язи пальців, зокрема вказівного, тим швидше дитина почне говорити. Аргументуйте чому? В якому віці потрібно стимулювати розвиток дрібних м'язів пальців руки? Впишіть художні тексти, ігри-заняття для розвитку м'язів пальців руки.*

2. Особливості становлення і розвитку мовлення дітей другого року життя. Напрями розвитку мовлення дітей другого року життя.
3. Зміст та форми роботи з розвитку мовлення дітей третього року життя. Види ігор-занять.

Практичні завдання

1. Ознайомитись з конспектами ігор-занять (за покликаннями, поданими у переліку літератури). Проаналізувати подані конспекти ігор-занять (два на вибір), вказати методичні прийоми розвитку розуміння мовлення у дітей; стимулювання вимови звуків, слів, речень, формування узагальнень, розвитку граматичних навичок вживання 2-3хслівних речень.
2. Підібрати забавлянки, вірші, оповідання для дітей третього року; наочний демонстраційний та роздавальний матеріал до занять; дібрати предметні картинки та запитання до них; розробити запитання за сюжетною картинкою.
3. На основі дібраного матеріалу підготувати конспекти ігор-занять з розвитку мовлення дітей третього року.
4. Змоделювати фрагмент заняття за попередньо складеними конспектами. Проаналізувати заняття, враховуючи такі критерії: відповідність теми, програмних завдань віковим особливостям дітей; доцільність добору дидактичного матеріалу та наочності для заняття; логічна структура заняття, різноманітність ігрових вправ і завдань, їх відповідність програмним завданням; уміння активізувати дітей; культура мовлення вихователя.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Богуш А. М, Гавриш Н. В. Саприкіна О. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. 408 с.
3. Богуш, А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку : навч.-методичний посібник : до програми «Оберіг». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 388 с.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
5. Платонова С. О. Розвиток мовлення дітей раннього віку: з використанням інноваційних технологій у процесі організації життєдіяльності. *Дошкільний навчальний заклад*. 2013. № 5. С. 2-15.

6. Кутепа С., Шевцова О. Розвиток мовлення. Розробки занять для дітей 3-6 років. Харків : Харків : Вид. група «Основа», 2008. 222 с.
7. Кольцова М. М. У чому полягає зв'язок рухів пальців рук і мовлення / Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія / Упорядник Богущ А. М. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2005. С. 293-296.
8. Яловська О. Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку – розвиваємо мозок. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 228 с.
9. Заняття з розвитку мовлення для дітей раннього віку «Допоможемо звірятам» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IWJAGXC0udI>
10. Заняття з розвитку мовлення для дітей раннього віку «Транспорт» URL: https://www.youtube.com/watch?v=thDOyqes_d
12. Забавлянка «Дощик» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uUUMYNtN4Xg>
13. Педан М. В. Організація освітнього процесу від вересня до травня. Ранній вік. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 303 с. URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbmhub3RhdGtpdmlob3ZhdGVsa2l8Z3g6NTU5OWY3MGNkMjM5MjkxYQ>
14. Організація роботи з дітьми раннього віку / уклад. Л. А. Швайка, Г. В. Гаркуша; іл. Н. В. Кридченко. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 223 с. URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbmhub3RhdGtpdmlob3ZhdGVsa2l8Z3g6M2ZiODRkMjE0ZWl2YTBlkMg>
15. Корендо Р. Я., Сітова С. В., Ємашова О. В. Конспекти інтегрованих занять. Ранній вік. Осінь. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 128 с.
16. Корендо Р. Я., Сітова С. В., Ємашова О. В. Конспекти інтегрованих занять. Ранній вік. Зима. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 112 с.

Практичне заняття

Тема. Форми, методи і прийоми виховання звукової культури мовлення у дітей дошкільного віку.

Мета. Формувати практичні уміння та навички, необхідні в професійній діяльності, здатність обирати ефективні форми, методи та прийоми виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку.

Опорні поняття: мовленнєве дихання, немовленнєве дихання, висота голосу, сила голосу, інтонація, фонематичний слух; дидактичні ігри, дидактичні вправи, рухливі ігри, розповіді із звуконаслідуванням, швидкомовки, чистомовки.

План заняття

Знання

1. Сформулювати визначення звукової культури мовлення.
2. Назвати та охарактеризувати компоненти звукової культури мовлення.
3. Розкрити завдання виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку.
4. Визначити прийоми обстеження звуковимови дітей.
5. Описати форму внесення даних особливостей звуковимови під час індивідуальної перевірки мовлення дітей.
6. Упорядкувати картку обстеження звуковимови дітей дошкільного віку.
7. Визначити методи виховання звукової культури мовлення дітей.
8. Назвати прийоми виховання звукової культури мовлення дітей.

Розуміння

1. Пояснити до якого компоненту звукової культури мовлення можна віднести вправу: промовляння слів ніжно, з підвищенням голосу, радісно, тривожно, сумно (Україно моя, дощ, воля, мої батьки, лисиця, яблуна, час додому).
2. Охарактеризувати методи виховання звукової культури мовлення дітей.
3. Навести приклади чистомовок та швидкомовок. Пояснити, у чому полягають відмінності між ними.
4. Аргументувати, чому швидкомовки потрібно вивчати з дітьми індивідуально.

Застосування

1. Презентувати дидактичні ігри та вправи для виховання звукової культури мовлення дітей середньої, старшої вікових груп (для формування правильної вимови звуків, уміння виконувати звуковий аналіз слів; розвитку мовленнєвого дихання; фонематичного слуху).
2. Продемонструвати вивчення швидкомовок, чистомовок (звуки на вибір) з дітьми старшого дошкільного віку.
3. Змоделювати заняття з виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку (група).

Аналіз

1. Здійснити порівняльний аналіз завдань виховання звукової культури мовлення в різних вікових групах з точки зору їх ускладнення (освітні програми).
2. Проаналізувати завдання виховання звукової культури мовлення з позиції їх домінування в залежності від віку дітей.
3. Визначити особливості та відмінності дидактичних ігор для дітей різних вікових груп.
4. Виокремити серед методів виховання звукової культури мовлення наочні, словесні, практичні методи.
5. Проаналізувати заняття з виховання звукової культури мовлення за алгоритмом: відповідність програмних завдань і змісту віковим можливостям дітей; визначити методи і прийоми виховання звукової культури мовлення, використані у ході заняття з метою реалізації поставлених завдань, оцінити доцільність та ефективність застосованих методів, використаного обладнання, дидактичного та наочного матеріалу.

Синтез

1. Розробити дидактичні ігри та вправи виховання звукової культури мовлення дітей середньої, старшої вікових груп
2. Розробити конспект тематичного та комплексного заняття (середня, старша група), група на вибір.

Оцінювання

1. Здійснити самооцінку власної діяльності.
2. Проаналізувати свою роботу на занятті. З'ясувати наскільки ви вдосконалили свої знання: можу пояснити, навести приклади, розказати, назвати; уміння: вмю розробляти, моделювати, спланувати, застосувати.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. 3-тє видання. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
4. Кравченко А. І. Умови навчання дітей дошкільного віку звуковій культурі мовлення. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI всеукраїнської заочної науково-практичної конференції* (14 квітня 2017 року, м. Суми). Суми С. 138-140.
5. Короткова І. Веселі музики: тематичне заняття з розвитку мовлення (звукова культура) для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2015. № 10. С. 24-25.
6. Трифонова О. Реалізація ідей А. М. Богуш у вихованні звукової культури мовлення в дошкільників. *Дошкільна освіта*. 2004. № 4. С. 27-32.
7. Сухар В. Л. Розвиток мовлення. Конспекти комплексних занять. Молодша група. Харків: Видавництво «Ранок», 2009. 208 с.
8. Сухар В. Л. Розвиток мовлення. Конспекти комплексних занять. Середня група. Харків: Видавництво «Ранок», 2009. 208 с.
URL: <https://docplayer.net/63409672-R64-rozvitok-movlennya-konspekti-kompleksnih-zanyat-serednya-grupa-uporyad-v-l-suhar-h-vid-vo-ranok-s-doshkilna-osvita.html>
9. Сухар В. Л. Розвиток звукової культури мовлення дітей молодшого дошкільного віку. Харків «Веста»: Видавництво «Ранок», 2008. 80 с.
URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicnij-posibnik-suhar-vl-rozvitok-zvukovoi-kulturi-movlenna-molodsij-doskilnij-vik-407050.html>
10. Шевченко Л. І. Буду добре вимовляти. Корекційно-логопедична робота Харків : «Ранок», 2015. 160 с.
11. Яковенко Л. В. Від скоромовки до лічилки. Харків : «Ранок», 2015. 144 с.

Практичне заняття

Тема. Форми, методи та прийоми розвитку лексики дітей дошкільного віку.

Мета. Визначити завдання та зміст словникової роботи в різних вікових групах, вчити добирати форми, ефективні методи і прийоми лексичної роботи, формувати вміння, необхідні в професійній діяльності.

Опорні поняття: лексичне значення слова, активний та пасивний словник, збагачення, уточнення, активізація словника, методи безпосереднього, опосередкованого ознайомлення дітей з довідками, спостереження, екскурсії, екскурсії-огляди, бесіди, дидактичні ігри, вправи.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Напрями лексичної роботи. Триєдина мета розвитку словника.
2. Заняття з словникової роботи, їх види та типи.
3. Вимоги до занять із ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів. Види занять на формування родових понять.
4. Порівняльна характеристика методів безпосереднього та опосередкованого ознайомлення дітей з довідками і словникової роботи.

Практичні завдання

Робота у підгрупах з освітніми програмами

1. Здійснити порівняльний аналіз завдань та змісту словникової роботи в різних вікових групах.

2. Скласти тематичний словник (іменники, прикметники, дієслова, прислівники, інші част. мови) до тем «Одяг та взуття», «Сім'я», «Транспорт», «Пори року» (тема за вибором) для певної вікової групи (група на вибір). Словник розмістіть у таблиці.

<i>іменники</i>	<i>прикметники</i>	<i>дієслова</i>	<i>дієслова</i>	<i>інші част. мови</i>
-----------------	--------------------	-----------------	-----------------	------------------------

3. Підготувати конспект комплексного мовленнєвого заняття (старша група), у складі якого реалізуються завдання лексичної роботи.

4. Змодельовати комплексне мовленнєве заняття. Проаналізувати оптимальність організованої лексичної роботи, відображеної у ході моделювання заняття, (в конспекті заняття) за такими орієнтирами: відповідність програмних завдань і змісту віковим можливостям дітей; введення нової лексики, які слова активізували; як ви це зрозуміли? Визначити методи та прийоми, що були використані для реалізації завдань; оцінити доцільність застосованих методів і прийомів, використаного обладнання та

дидактичного матеріалу; яких дій вихователя ви б намагалися уникнути у своїй роботі? Який позитивний досвід запозичили?

5. Підготувати дидактичні ігри на формування узагальнень для дітей середньої вікової групи.

Інноватика!

«Асоціативна квітка» – метод роботи, в ході якого діти об'єднуються у кілька груп для розв'язання спільного завдання: на дошці закріплюється «середина» квітки із зображенням певного поняття, наприклад, «іграшки», «квіти», «фрукти», «тварини». Кожна група добирає слова-асоціації або картинки-асоціації, які викладає навколо цього поняття. Перемагає команда, яка створить найбільшу квітку (з найбільшою кількістю підібраних картинок-асоціацій чи слів-

Робота в парах

Презентувати матеріал до лепбуків за обраними темами («Одяг та взуття», «Сім'я», «Транспорт» та ін.). Включити до змісту лепбуків дидактичні ігри за інтерактивним методом «Асоціативна квітка».

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. 3-те видання. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.
3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з дошкільним дошкільному навчальному закладі. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
4. Богуш А. М., Луцан Н. Г. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. С.115-156.
5. Богуш А. М., Руденко Ю. А. Збагачення словника дошкільників експресивною лексикою народних казок. Одеса : Поліграф, 2005. 254 с.
6. Боярчук С. І. Проблема мовленнєвого розвитку дітей в контексті педагогічних ідей Ф. Фребеля. *Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти (частина II)*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 29-30 листопада 2020 року. Львів : Львівський науковий форум, 2020. С. 22-23.
7. Гавриш Н. В. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей:

методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць. Н. В. Гавриш, О. К. Безсонова. 2-ге вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 256 с.

8. Горбунова Н. В. Сучасні наукові підходи до розвитку словника дітей дошкільного віку. *Гуманіт. науки: наук.-практ. журн.* 2012. № 2. С. 46-52.

9. Горбунова Н. В. Технології розвитку словника дітей дошкільного віку : [навчально-методичний посібник]: РВВ КГУ, 2010. 46 с.

10. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

11. Мовні ігри та вправи зі словом. Програма розвитку. Харків : Ранок-НТ, 2007. 176 с.

12. Ринчовська Т., Соломонюк С. Лепбук для реалізації ідей сталого розвитку. *Дошкільне виховання.* 2018. № 3. С.30-33.

Змістовий модуль 3

Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності.

Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми формування граматичної правильності мовлення дітей дошкільного віку.

Мета. Оволодівати знаннями щодо завдань, змісту, видів і типів занять з формування граматичної правильності мовлення, формувати здатність обирати та застосовувати ефективні форми, методи формування граматичної правильності мовлення, самостійно розробляти дидактичні ігри та вправи для формування граматичної правильності мовлення дітей різних вікових груп.

Опорні поняття: дидактичні ігри, вправи, слухова увага, типи словотворень; розповіді з використанням слів, в яких діти допускають помилки; складання дітьми розповідей із використанням групи слів на тему, запропоновану вихователем; переказування художніх творів, читання віршів, розповіді за картинками, лінгвістичні казки; прийоми: зразок мови вихователя, вказівки, вправляння, підказка, пояснення, доручення, оцінка.

План заняття

Питання для обговорення

1. Поняття граматичної будови мови.
2. Дитяче словотворення: типи і види.
3. Завдання формування граматичної правильності мовлення.
4. Методи і прийоми формування граматичної правильності мовлення дітей.
5. Характеристика видів і типів занять з граматичної правильності мовлення.
6. Класифікація дидактичних вправ, дидактичних ігор для формування граматичної правильності мовлення дітей.

Практичні завдання

1. Дати зіставний аналіз змісту та завдань формування граматичної правильності мовлення за освітніми програмами.
2. Підготувати та упорядкувати дидактичні ігри та вправи для формування граматичної правильності мовлення: дидактичні ігри та вправи на удосконалення синтаксичного боку мовлення мови; дидактичні ігри та вправи на формування вміння відмінювати за родами, числами, відмінками; вправи на словотворення.
3. Прочитати подані конспекти занять, до складу яких входить формування граматично правильного мовлення та проаналізувати за таким алгоритмом: *визначити відповідність програмових завдань та змісту віковим можливостям дітей, оцінити ефективність методів, застосованих у ході заняття, доцільність дидактичного та наочного матеріалу.*
4. Модифікувати заняття (одне на вибір). Подати власні пропозиції щодо вибору методів та прийомів, внести зміни до змісту та структури заняття.
5. Підготувати кейс з дидактичними матеріалами (дидактичні ігри, дидактичні вправи з використанням опорних картинок, наочних моделей, символів, піктограм та ін.) для конструювання та перформатування змісту заняття.

***Робота в мікрогрупах.
опрацювання кейсів,
конспектів занять***

6. Зіставити кейси, довести ефективність запропонованих методів і прийомів, аргументувати доцільність їх використання. Зробити відповідні висновки.

Складання речень за схемою з використанням опорних картинок

Склади речення за картинкою

Піктограми

*Корисні покликання для розробки дидактичних вправ
«Склади речення» з використанням піктограм, мнемосмужок*

• <https://www.pinterest.dk/pin/595108538235217760/>

• <https://images.app.goo.gl/Bwrfy5MFRd3SJrS97>

• <https://www.pinterest.com/pin/864620828444327703/>

• Інтерактивні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку
<https://vseosvita.ua/library/interaktivni-tehnologii-rozvitku-movlenna-ditej-doskilnogo-viku-131224.html>

• Склади речення за піктограмами

<https://sonechko.net.ua/goods/didacticna-gra-skladi-recenna-za-piktogramami>

• Мнемосмужки «Склади речення про тварин»

URL: <https://vseosvita.ua/library/mnemosmuzki-skladi-recenna-pro-tvarin-490821.html>

Література

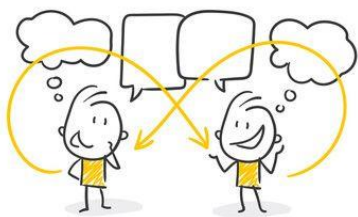
1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
2. Крутій К. Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2005. 206 с.
3. Крутій К. Л. Формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2004. 338 с.
4. Казанцева Л. І. Формування в дошкільників граматичних навичок українського мовлення на засадах комунікативної парадигми. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць*. № 2(49) травень 2015. С. 53.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
6. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
7. Євдокимова Н. Осінь проводжаємо, зиму зустрічаємо: тематичне заняття з розвитку мовлення (граматика) для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2015. № 11. С. 29-31.

Практичне заняття

Тема. Методи розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку.

Мета. Розкрити особливості зв'язного мовлення, завдання, зміст розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку, дати класифікацію та визначити структуру бесід, специфіку їх організації та проведення. Оволодівати методами навчання дітей діалогічного мовлення.

Опорні поняття: діалог, монолог; вступна бесіда, супроводжувальна бесіда, узагальнювальна бесіда; заключна бесіда, пізнавальна бесіда, етична бесіда, контекстове мовлення, ситуативне мовлення; форми діалогу: бесіда, полілог, розмова; мовленнєві ситуації, дидактична гра, словесні доручення.

План заняття

Питання для обговорення

1. Розкрити сутність поняття зв'язного мовлення.
2. Визначити форми зв'язного мовлення.
3. Дати характеристику методів навчання дітей діалогічного мовлення.
4. Дати класифікацію бесід. Визначити структуру, тематику бесід.
5. Розкрити методику проведення бесід та полілогів.
6. Визначити тематику та зміст розмов з дітьми. Проаналізувати специфіку та їх місце в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Практичні завдання

6. Здійснити порівняльний аналіз завдань навчання дітей діалогічного мовлення в різних вікових групах.
7. Скласти конспект заняття-бесіди для старшої групи на одну з тем: «Рідне місто», «Праця дорослих», «Транспорт», «Україна – моя Батьківщина» та ін.
8. Опрацювати мовленнєві ігри, мовленнєві вправи, які спрямовані на розвиток діалогічного мовлення дітей (Богуш А. М., Луцан Н. Г. *Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник.* Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. С.87-98).
9. Запропонувати конкретні мовленнєві ситуації для уміння виражати співчуття, дотримуватися правил мовленнєвого етикету, домовлятися, підтримувати дружні стосунки, доводити свою позицію.
10. Підготуватися до тренінгових вправ з апробування мовленнєвих ситуацій, моделювання у парах.
11. Апробувати використання різних методів навчання дітей діалогічного мовлення.

Робота в підгрупах

- Підготувати та презентувати кейси, які міститимуть конспекти бесід, віршовані тексти, швидкомовки, короткі оповідання, написані в діалогічній формі, мовленнєві ситуації для навчання дітей діалогічного мовлення дітей дошкільного віку.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
3. Богуш А. М., Луцан Н. І. Розвиток особистості дитини в ігрових мовленнєвих ситуаціях. Наука і освіта. 2011. № 5. С. 3-5.
4. Богуш А. М., Луцан Н. Г. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 256 с.
5. Гавриш Н. Як зробити діалоги з дошкільниками пізнавальними *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 1. С. 4-7.
6. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
7. Остапенко Г. Калина – символ України: бесіда за сюжетною картиною *Джміль*. 2015. № 5. С. 2-3.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
9. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом». Київ : Видавництво «Алатон», 2016. 32 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/1.pdf>

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми навчання дітей описової розповіді.

Мета. Формувати здатність до творчого пошуку та реалізації нових ідей та презентації результатів своєї професійної діяльності, критично мислити. Охарактеризувати типи зв'язних висловлювань, визначити види розповідей дітей дошкільного віку. Вчити добирати та застосовувати ефективні методи і прийоми навчання дітей описової розповіді, оволодівати методикою навчання дітей описової розповіді за допомогою схем-моделей.

Опорні поняття: діалог, монолог, описова розповідь, структурно-синтаксична схема, розповідь за планом, порівняльна розповідь.

План заняття

Робота в малих групах

Уявіть себе у ролі модераторів, учасників дискусії.

- Які проблемні запитання ви поставите учасникам дискусії як модератор?*
- Сформулюйте запитання відповідно до кожного пункту плану, які допоможуть детальніше розкрити їх зміст і теми загалом. Серед них оберіть кілька ключових.*
- Дайте відповіді на поставлені запитання.*

Алгоритм дискусії

- 1. Формулювання проблеми (обрати питання для обговорення).*
- 2. Учасники дискусії об'єднуються на групи по двоє студентів.*
- 3. Дві групи по двоє учасників об'єднуються в групу по чотири учасники і знову розробляють свій варіант вирішення проблем.*
- 3. Вибір модератора та студентки, яка представлятиме групу в процесі дискусії.*
- 4. Вироблення загальної точки зору щодо проблеми протягом 15 - 20 хвилин.*
- 5. Висловлення думки та обстоювання позиції представниками кожної групи. Інші учасники спостерігають за процесом, свої міркування та підказки вони можуть передати своєму представнику.*
- 6. Обговорення закінчується після закінчення часу та ухвалення спільного рішення всіма командами.*

Питання для обговорення

1. Форми монологу.
2. Види розповідей.
3. Методи розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей дошкільного віку. Особливості використання методичних прийомів навчання дітей монологічного мовлення у залежності від

вікового періоду.

4. Методи та прийоми навчання дітей описових розповідей.

Практичні завдання

1. Скласти ментальну карту до теми або одного, двох питань теми.

Використати подані ресурси

<https://www.mindmeister.com/mind-map-examples>

<http://www.mind>

<https://xmind.app/>

<https://create.piktochart.com/report/saved/52823152>

<https://www.google.com/search?q=freemind.sourceforge.net+free+download&oq=http%3A%2F%2Ffreemind.sourceforge.net&aqs=chrome.2.69i57j69i59j0i13i30j0i10i22i30j0i22i30j69i58j5i13i44j5i44.3792j0j9&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

2. Скласти описову розповідь за логіко-синтаксичною схемою: «Це – ..»; потім його загальну характеристику «Він такий...»; виділення найістотніших його ознак, елементів, характеристик – «Він має...»; згадування про його можливі дії або дії з ним – «Він може... або його можна»; висловлювання ставлення до предмета опису «Мені так подобається, що він...».

3. Підготувати зразок описової розповіді за планом (як називається іграшка? Якого вона кольору, форми? З чого зроблена? Як з нею можна гратися? Або: Що це? З чого зроблено? Якого кольору (форми)? Для чого потрібно? Де зроблено?)

4. Скласти порівняльний опис (старша група) двох картинок, іграшок або предметів (за вибором).

5. Підготуватися до тренінгових вправ з апробування різних методів навчання дітей описових розповідей.

Інноватика!

Методика використання схем-моделей для навчання описових розповідей (методика Т. О. Ткаченко)

5. Скласти зразки (2) описових розповідей (для дітей середньої та старшої групи) з використанням схем-моделей за методикою Т. Ткаченко; О. Білан, К. Крутій

Короткий методичний коментар

Перелік тем, за якими можна скласти описові розповіді: овочі, фрукти, ягоди, риби, тварини, квіти, люди, герої казок, мультфільмів, дерева, одяг, посуд, комахи, іграшки, птахи, пори року.

Використання схем для складання описових розповідей (методика Т. О. Ткаченко) сприяє: формуванню у дітей навичок побудови зв'язної цілісної

описової розповіді; розвитку у дітей логічного, образного мислення, уяви, спостережливості; умінню оперувати родовими поняттями («тварини», «комахи», «посуд»); поглибленню знань дітей про навколишній світ; покращенню комунікативних навичок дітей.

Орієнтовні схеми-моделі

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. 3-тє видання. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
4. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: Навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Шкіл. Світ», 2006. 119 с.
5. Маліновська Н. В. Розвиток монологічного мовлення дітей передшкільного віку засобами моделювання. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка. Кременець: ВЦ, КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2019. Вип. 12. 208 с. С.153-158.
6. Маліновська Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами моделювання. Діяльнісний підхід в організації освітньо-виховного процесу закладу дошкільної освіти: педагогічний путівник: посібник. Упоряд. Л. В.Гурнік, за ред. А. Л.Черній. Рівне, 2020. 134 с.
7. Копилова О. В., Ткаченко В. М. Використання символів у роботі з дошкільниками. Харків: Видавництво «Ранок», 2009. 56 с
8. Порядченко Л. А. Описове мовлення: методи розвитку та активізації. *Дошкільне виховання*. 2003. №2. С. 5-9.
9. Калмикова Л. Розвиток описового мовлення: психолінгвістичний аналіз. *Дошкільне виховання*. 2003. № 4. С.19-21.
10. Крутій К., Зданевич Л. Сторітелінг: мистецтво розповідання, або як зацікавити й мотивувати дітей. *Дошкільне виховання*. 2017. №7. С. 2-6.

11. Крутій К. Використання мультфільмів як засобу розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 9, 10 (продовження). С. 54-64; 53-63.

12. Складання описової розповіді з використанням схем-моделей. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vPqS3Uoh8RE>

13. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf

13. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом». Київ : Видавництво «Алатон», 2016. 32 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/1.pdf>

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми навчання дітей розповіді за картинами.

Мета. Формувати здатність до творчого пошуку та реалізації нових ідей та презентації результатів власної діяльності, критично мислити. Оволодівати методами і прийомами навчання дітей описових та сюжетних розповідей за змістом картин, способами активізації розумової та мовленнєвої діяльності у процесі сприйняття картини. Знати структуру заняття з навчання розповіді за картиною, вміти формулювати запитання за змістом картин, складати конспекти занять з навчання розповіді за картиною.

Опорні поняття: опис, лексико-граматичні вправи, структурно-синтаксична схема, сюжетна розповідь, сприймання.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Критерії підбору картин для навчання дітей розповіданню.
2. Навчання дітей описових розповідей. Порівняльна характеристика структури опису та повідомлення.
3. Види занять з навчання розповіді за картиною. Структурні частини заняття.
4. Навчання дітей розповіді за картинами у різних вікових групах.

Практичні завдання

1. Розробити лексико-граматичні вправи для активізації словника дітей старшого дошкільного віку на матеріалі сюжетної картини.
2. Скласти конспекти комплексних мовленнєвих занять для дітей старшого дошкільного віку, до структури яких входить навчання дітей сюжетних

розповідей за картинами. Скласти запитання за картиною та зразок розповіді за картиною для дітей старшого дошкільного віку (картина на вибір).

3. Аналіз конспектів занять, зразків-розповідей. Моделювання занять.

- Змодельовати фрагмент заняття з навчання дітей сюжетних розповідей за дидактичною картиною.
- Визначити структурні компоненти пропонованих занять; проаналізувати заняття, враховуючи такі критерії оцінки якості заняття: відповідність теми, програмних завдань віковим можливостям дітей; доцільність послідовності запитань за змістом картини; застосування завдань, вправ для активізації розумової та мовленнєвої діяльності; вміння активізувати дітей; культура мовлення вихователя.

Інноватика!

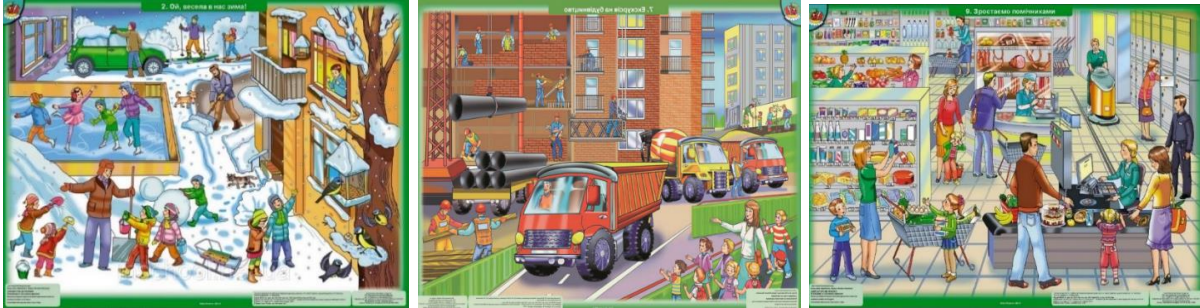
- Переглянути вебінар «Запитання як засіб розвитку мислення і мовлення дітей». Спікер Н. Гавриш. <https://www.youtube.com/watch?v=sYzXuVutuxc>
- Скористатися методичними рекомендаціями Н. Гавриш під час складання конспектів занять, до структури яких, входить навчання дітей розповіді за картиною.
- Використати прийоми ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань)
- Розробити мнемодоріжки та використати для складання розповідей, до прикладу: мнемодоріжки для складання розповіді на тему «Весна» за покликанням https://www.youtube.com/watch?v=XwP_hU950Os

Завдання до практичного заняття

- Ознайомитися з серіями дидактичних картин в закладі дошкільної освіти, анотаціями чи методичними рекомендаціями до них. Записати назви та авторів серій картин.
- Скласти анотацію на одну-дві дидактичні картини за таким алгоритмом: автор серії, назва, рік і місце видання; вікова група, назва картини, стислий зміст картини. Методичні нотатки: в яких вікових групах доцільно використати картину; структура та тип заняття в кожній з запропонованих груп; прийоми навчання розповіданню.

Запрошуємо до розмови. Сюжетні картини для дітей старшого дошкільного віку

Для добору інших сюжетних картин скористайтеся навчально-методичним комплектом /Богуш А. М., Гавриш Н. В. Запрошуємо до розмови. Розповідання за сюжетними картинами. Київ : Генеза, 2014.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
10. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro novu redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf)
11. Гавриш Н. Від предмета до сюжету: складаємо розповідь разом *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 12. С. 14-18.
12. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Розповідаємо разом. Сюжетні картини (НМК для молодшого дошкільного віку). Київ: Генеза, 2017.
13. Богуш А., Гавриш Н. Вчимося розповідати. Складання розповідей за серіями сюжетних картин на основі літературних творів : навч.-метод. посіб. Київ : МЦФЕР-Україна, 2013. 32 с.
14. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Запрошуємо до розмови. Розповідання за сюжетними картинами. Київ : Генеза, 2014.
15. Білан О. Навчання розповідання з використанням наочності. Старший дошкільний вік: методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
16. Гавриш Н. В. Навчання розповіді за картинами. Активізація розумової та мовленнєвої діяльності дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2010. №1. С. 7-9.
17. Гавриш Н. Від предмета до сюжету: складаємо розповідь разом *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 12. С. 14-18.
18. Зайченко К. Картина запрошує до розмови. Використання методу багатоканальної діяльності діяльності в роботі з дітьми старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2017. №7. С. 20-23.
19. Ткаченко Т. А. Навчання дітей творчого розповідання за картинами. Т. А. Ткаченко, С. І. Якименко. М.: Владос, 2006. 84 с.

20. Паласевич І. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобом сюжетних картин. *Молодь і ринок*. 2019. № 3 (170). С. 60–65.

21. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdooshkillja_2017.pdf

Змістовий модуль 4

Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності.

Методика навчання дітей дошкільного віку монологічного мовлення.

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми навчання дітей переказу літературних творів.

Мета. Розкрити особливості проведення занять з навчання переказу залежно від вибору тексту, мети, оволодівати умінням керувати процесом переказу, самостійно вибудовувати логічно-структурну схему заняття.

Опорні поняття: відображений переказ, переказ за частинами, переказ за малюнками, ілюстраціями.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми.

1. Визначення переказу. Види занять з навчання переказу. Вимоги до відбору текстів для навчання переказу.
2. Способи організації та навчання дітей переказу літературних творів.
3. Структура заняття з навчання переказу дітей різних вікових груп.
4. Прийоми навчання дітей переказуванню літературних творів.
5. Вимоги до дитячих переказів.
6. Місце переказування у структурі заняття з розвитку мовлення.

Практичні завдання

1. Виписати орієнтовний перелік літературних творів (оповідання, народні казки, авторські казки), рекомендовані освітніми програмами для дітей різних вікових груп (мол, середня, ст.). Структурувати оповідання, народні казки, авторські казки.
2. Скласти конспект комплексного мовленнєвого заняття з навчання переказу дітей старшого дошкільного віку (*структурні компоненти заняття подані у лекції*). Вказати спосіб організації переказу. Чітко сформулювати запитання до тексту оповідання або казки. Продумати різні способи організації переказу.

3. Змодельовати фрагмент заняття з навчання переказу (використовуючи різні способи організації).

4. Проаналізувати запропоновані заняття: визначити вид заняття; структурні компоненти; методи і прийоми навчання переказу, враховуючи такі критерії оцінки якості заняття: *відповідність теми, програмових завдань віковим можливостям дітей; структурні компоненти занять; доцільність послідовності сукупності запитань за змістом твору; доцільність обраного виду переказу для твору; уміння аналізувати якість переказу, підтримувати інтерес до переказу тексту протягом заняття; культура мовлення вихователя.*

- Звернути увагу на спрямованість запитань, вправ залежно від вибору тексту (добре знайомого тексту, незнайомого); переказу з метою розвитку інтонаційної виразності мовлення.

Завдання на вибір

5. Виготовити елементи моделей до сюжету казок (казки за вибором) для навчання дітей переказу із застосуванням методу моделювання.

6. Підготувати розгорнутий словесний план до літературного твору (*добірка ілюстрацій до певних епізодів казки чи оповідання*), дати назву кожній ілюстрації (*план у вигляді ілюстрацій*). Подати матеріал у презентації (5-7 слайдів).

7. До ілюстрацій підібрати піктограми (*приклад подано нижче*) та розмістити їх у слайдах.

Для добору піктограм скористайтеся покликаннями

<https://www.pinterest.dk/pin/595108538235217760/>

<https://images.app.goo.gl/Bwrfy5MFRd3SJrS97>

<https://www.pinterest.com/pin/864620828444327703/>

Піктограми

Література

1. Богущ А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.

2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник [за кредитно-модульною системою

організації навч. процесу для студ. напряму підгот. «Дошкільна освіта».). Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

3. Боярчук С. І. Використання творів В. Сухомлинського як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Сучасний світ і незрячі: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Луцьк : ПП. Іванюк В. П., 2018. С. 16-18.

4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

5. Ланченко В. Казка двері відчиняє. *Фантазії вихователя*. 2018. №1. С.41-42.

6. Маліновська Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами моделювання. Діяльнісний підхід в організації освітньо-виховного процесу закладу дошкільної освіти: педагогічний путівник: посібник. Упоряд. Л. В. Гурнік, за ред. А. Л. Черній. Рівне, 2020. С. 21-26.

7. Маліновська Н. В. Розвиток монологічного мовлення дітей передшкільного віку засобами моделювання. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка. Кременець: ВЦ, КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2019. Вип. 12. С.153-158.

8. Ємець А. Як навчити дитину переказувати художні твори: сімейні уроки читання. Зростаємо разом: Виховання. Розвиток. *Психологія: перший освітній журнал для батьків і дітей 3-7 років*. 2015. № 5. С. 8-9.

9. Ємець А. А., Коваленко О.М. Навчаємо дітей переказувати. Харків : Основа, 2013. 111 с.

10. Пасічник А. Навчання переказу: формування монологічної компетентності. *Дошкільне виховання*. 2008. № 11. С. 12-16.

11. Шевцова Т. Сторінками улюблених казок: інтегроване заняття для старших дошкільнят з використанням елементів технології Л. Фесюкової. *Дошкільне виховання*. 2015. №1. С. 28-29.

12. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf

Практичне заняття

Тема. Форми, методи та прийоми навчання дітей творчої розповіді.

Мета. Формувати практичні уміння та навички організації занять з навчання дітей творчого розповідання, вчити складати творчі розповіді, оволодівати прийомами керівництва процесом складання дітьми розповідей. Розвивати уяву, творчість.

Опорні поняття: мовленнєво-творча діяльність, творчі розповіді на наочній основі, розповіді на словесній основі, розповіді-інсценівки, розповіді за сюжетною ігровою ситуацією, сюжетні розповіді про одну іграшку.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми. Експрес-опитування

1. Класифікація видів творчих розповідей.
2. Структура заняття з навчання дітей творчої розповіді.
3. Прийоми навчання дітей творчої розповіді.

Практичні завдання

1. Проаналізувати конспекти занять, до структури яких входить навчання дітей творчої розповіді.
2. Визначити прийоми навчання дітей творчої розповіді, їх місце у структурі заняття з розвитку мовлення.

Завдання до практичного заняття

1. Завантажити електронний додаток «Сад снів» до журналу «Джміль» № 12, 2019. Скласти творчі розповіді за картинами О. Збруцької «Сад снів», О. Можейко «Сон» та ін. (картина на вибір), поданих у додатку. <https://jmil.com.ua/2019-12/vernissage> Запропонувати відповідні освітні ситуації для дітей старшого дошкільного віку.
2. Скласти зразки творчих розповідей (на вибір):
  - сюжетна розповідь про одну іграшку;
  - розповідь за сюжетною ігровою ситуацією («До білочки на гостини» тощо);
  - за опорним словами (хлопчик, м'яч тощо);
  - на тему та за планом («Як діти зліпили снігову бабу», «Діти розшукують кошеня» тощо);
  - початок розповіді та її кінцівка;
  - розповідь-етюд на одну з природничих тем;
  - казкову розповідь без опори на іграшки, казку за змістом вірша.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiy_u%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
4. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці: Донецьк, 2001.
5. Сафонова М., Пасічник А. Системність у навчанні творчого розповідання. *Дошкільне виховання*. 2009. №5. С.14-17.
6. Паласевич І. Л., Семенюк В. І. Мовленнєво-творча діяльність дітей старшого дошкільного віку. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 79. Том 2. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С.30-34.
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми навчання дітей розповіді з власного досвіду.

Мета. Формувати практичні уміння та навички організації занять з навчання дітей розповідей з власного досвіду, оволодівати умінням складати розповіді на основі колективного та індивідуального досвіду, прийомами керівництва процесом складання дітьми розповідей. Розвивати уяву, творчість.

Опорні поняття: розповіді на основі колективного досвіду, розповіді на основі індивідуального досвіду, комплексне мовленнєве заняття.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми.

1. Види розповідей з власного досвіду.
2. Тематика розповідей з власного досвіду.
3. Структура заняття навчання дітей розповідей з власного досвіду у середній та старшій вікових групах.
4. Методика складання листа з дітьми старшого дошкільного віку.

Практичні завдання

1. Скласти зразки розповідей з власного досвіду (на вибір) для дітей старшого дошкільного віку:

 на основі колективного досвіду: про події, в яких брали участь усі діти групи на основі спільної діяльності; на основі спільних спостережень: «Як ми прикрашали ялинку»; «Як ми ходили в зоопарк»; «Ми збираємо врожай»; «Підготуємо подарунки для мам»; «Як ми годували птахів» та ін.;

 на основі спільних спостережень: «Як ми спостерігали за черепахою»; «Про транспорт на вулиці» та ін.;

 на основі індивідуального досвіду: «Вихідний день»; «Подорож з батьками»; «Улюблена іграшка»; «Про свого товариша»; «Про цікавий випадок з життя»; «Улюблена книжка»; «Літній відпочинок» та ін.;

2. До власного зразка розповіді скласти план (3-4 пункти).
3. Скласти конспект комплексного мовленнєвого заняття, до складу якого входить навчання дітей розповіді з власного досвіду. (У конспект заняття включити власний зразок розповіді та план).
4. Розробити карту інтелектуальних дій (ментальну карту) до теми «Навчання дітей розповіді з власного досвіду». Розмістити у ментальній карті питання щодо навчання дітей складання листів (як вид розповідей з власного досвіду).

Короткий методичний коментар

Для чого потрібна ментальна карта?

Ментальна карта допоможе зорієнтуватися у потоці навчальної інформації, краще запам'ятати матеріал, схематизувати матеріал, продумати алгоритм відповіді.

Для пошуку шаблонів інтелект-карт скористайтеся поданими (або іншими) ресурсами

<https://miro.com/login/>

<https://web-academy.com.ua/stati/281-top-10-programm-dlya-postroeniya-mind-map>

<https://www.mindmeister.com/maps/recent>

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
4. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: Навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Шкіл. світ», 2006. 119 с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
6. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

Змістовий модуль 5

**Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей.
Організаційно-методична робота з розвитку мовлення дітей
у закладі дошкільної освіти.**

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми художнього читання та розповідання дітям у різних вікових групах.

Мета. Формувати здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, виховання моральних цінностей відповідно до морально-етичних норм. Знати специфіку занять з художньо-мовленнєвої діяльності в різних вікових групах, їх структуру, види. Вчити добирати ефективні методи і прийоми активізації дітей на заняттях з художньої літератури, художньо-естетичного сприймання художніх творів дітьми дошкільного віку, формувати практичні уміння та навички.

Опорні поняття: логічний наголос, тембр голосу, морально-етичні бесіди, бесіди узагальнюючого характеру.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Завдання художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.
2. Види занять з художньо-мовленнєвої діяльності.
3. Структура занять з художнього читання і розповідання.
4. Види бесід за змістом художніх творів.
5. Види етичних бесід. Методика проведення етичної бесіди.

Практичні завдання

1. Проаналізувати літературні твори, що визначені освітніми програмами для різних вікових груп. Виписати орієнтовний перелік літературних творів (оповідання, народні казки, авторські казки), рекомендованих освітніми програмами для дітей різних вікових груп (молодша, середня, старша). Структурувати літературні твори: оповідання, народні казки, авторські казки, вірші.

Робота у парах

•Здійснити порівняльний аналіз літературних творів, визначених освітніми програмами та літературних творів, книг, які запропоновані сучасними авторами та видавництвами для дітей дошкільного віку: «Видавництво Старого Лева»; видавництво Івана Малковича «А-ба-ба-га-ла-ма-га», «Веселка» (на вибір)

2. Підготуватися до тренінгових вправ з читання (розповідання) літературних творів для дітей. Застосувати: паузи; логічні наголоси (*відмітити слова, на які падає логічний наголос*); підвищення, зниження тону; тембр голосу (*радісно, сумно,*) жести, що супроводжують читання (*сплеснути в долоні, примружити очі і т.п.*).

Проаналізувати читання, (розповідання) художніх творів: *правильність вибраного темпу, правильність пауз, логічних наголосів, виразність, емоційність; вираження в процесі читання відношення до героїв та подій, описаних в тексті.*

3. Підібрати ілюстрації до оповідань для дітей дошкільного віку (вікова група, твір на вибір). Створити презентацію до одного літературного твору (1 ілюстрація – 1 слайд, орієнтовно 5-6 слайдів) (робота у парах).
4. Змоделювати можливості застосування презентації під час художньої комунікації на заняттях з художнього читання та розповідання та в повсякденному житті (робота у парах).
5. Змоделювати заняття з художнього читання та розповідання для дітей різних вікових груп (вікова група на вибір) з використанням дитячої книги, ілюстрацій, аудіозаписів творів В. Сухомлинського <https://www.youtube.com/watch?v=W15c628tzsg>; сучасних авторів <https://www.youtube.com/watch?v=niLjVvSzLAs> (орієнтовні покликання);
6. Проаналізувати структуру заняття, види бесід за змістом художніх творів, дидактичні ігри та вправи, доцільність методів та прийомів, використаних в ході заняття.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaksiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
3. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. Богуш, Н. Гавриш. Вид. 2-ге, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
5. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : 2005. С. 28-30; 95-96; 116-124.
6. Гавриш Н. Організуємо освітню роботу з дітьми на основі літературного тексту *Вихователь-методист дошкільного закладу: Щомісячний спеціалізований журнал*. 2022. № 1. С. 13-18.
7. Гавриш Н. Дитина і книжка: новий формат взаємодії. *Дошкільне виховання*. 2022. № 1. С. 6-10.
8. Даниленко Л. Добре бути ввічливим. *Мистецтво*. 2018. №4. С. 26-27.

9. Зінчук В. Казка розуму вчить: використання прийомів ТРВЗ у роботі над казкою. *Дошкільне виховання*. 2015. №11. С. 22-25.
10. Мацур Б. Морально-етичні дослідження за творами Василя Сухомлинського. *Дошкільне виховання*. 2013. № 9. С. 24-25.
11. Каплуновська О. Моральні бесіди: діяльнісний підхід. *Дошкільне виховання*. 2015. № 10. С. 11-14.
12. Погорелова Л. Запрошуємо на гостину до казки. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 1. С. 18-26.
13. Тесленко С. О. Організаційний аспект виховання культури мовлення старших дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць*. № 2(49) травень 2015. Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2015. С. 191-195.
14. Тоцька Т. Формуємо основи світобачення дітей. З використанням літературних творів В. Сухомлинського. *Дошкільне виховання*. 2017. № 11. С. 11-13.
15. Письменна Л. Розвиток мовлення та формування здібностей до наочного моделювання засобами художньої літератури. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 10. С. 52-64.
16. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
17. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

Практичне заняття

Тема. Методика роботи з казкою. Ознайомлення дітей дошкільного віку з малими фольклорними жанрами.

Мета. Розкрити особливості сприймання художніх творів дітьми різних вікових груп. Визначити види занять з казкою у закладі дошкільної освіти, розкрити методику роботи з казкою в різних вікових групах, методи та прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з малими фольклорними жанрами.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Особливості сприймання художніх творів дітьми різних вікових груп.
2. Види казок. Жанрові особливості казок.
3. Види занять з казкою.
4. Форми та методичні прийоми роботи з казкою у різних вікових групах.
5. Дидактична модель роботи з казкою.
6. Ознайомлення дітей дошкільного віку з малими фольклорними жанрами.

Завдання до практичного заняття

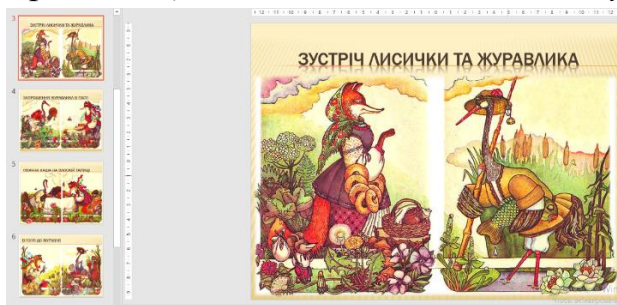
- змоделювати заняття з ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з малими фольклорними творами, визначити ефективність методів і прийомів, використаних в ході заняття;
- виписати зачини та кінцівки казок;
- змоделювати заняття з художнього читання та розповідання (*вікова група на вибір*) з використанням дитячої книги, ілюстрацій, аудіозаписів українських народних казок https://www.youtube.com/watch?v=iVDU_aBHf0U

Робота у підгрупах

(завдання на вибір)

- *дібрати дидактичні ігри для лепбука: «З якої казки герой?», «З якої казки я прийшов?», «Добери картинку», «Подорож у дивовижний світ казок» та ін. (старша вікова група);*
- *виготовити лепбуки за мотивами українських народних казок для дітей старшого дошкільного віку (казка на вибір);*
- *дібрати ілюстрації до українських народних казок, авторських казок, ілюстрованих художницею Вікторією Ковальчук, створити презентацію; запропонувати освітні ситуації для художньої комунікації на матеріалі ілюстрацій на заняттях та в повсякденному житті;*
- *підібрати ілюстрації до українських народних казок та створити презентацію (казка та вікова група на вибір). Створити презентацію до однієї казки (1 ілюстрація – 1 слайд, орієнтовно 6-7 слайдів).*

До прикладу, презентація до казки «Лисичка та журавель»

Література

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
3. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. Богуш, Н. Гавриш. Вид. 2-ге, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.
4. Беленька Г. Помічник: казка. *Дошкільне виховання*. 2015. № 7. С. 15-16.
5. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : 2005. С. 28-30; 95-96; 116-124.
6. Гілічук О. Казочка від бабусі Одарки. *Мистецтво*. 2018. №8. С8-10.
7. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
8. Зінчук В. Казка розуму вчить: використання прийомів ТРВЗ у роботі над казкою. *Дошкільне виховання*. 2015. №11. С. 22-25.
9. Погорєлова Л. Запрошуємо на гостину до казки. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 1. С. 18-26.
10. Ланченко В. Казка двері відчиняє. *Фантазії вихователя*. 2018. №1. С.41-42.
11. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
12. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства,

2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

13. Українська казка. URL: <http://www.kazka.in.ua/>

Практичне заняття

Тема. Методика роботи з книгою у різних вікових групах.

Мета. Охарактеризувати особливості методики роботи з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти, ефективні форми, методи організації роботи з дитячою книгою, визначити зміст і обладнання осередку книги в різних вікових групах. Формувати вміння моделювати і здійснювати комунікативну діяльність у площині читання, застосовувати сучасні технології для організації роботи з дитячою книгою.

Опорні поняття: книжки-картинки, книжки-ширми, книжки-скриньки, книжки-іграшки, книжки-забави, серії ілюстрацій, літературні ранки.

План заняття

Питання для обговорення

1. Місце і роль книги в житті сучасної людини і дитини.
2. Вимоги до змісту й оформлення осередка книги в різних вікових групах.
3. Проблема зниження інтересу дітей до художнього слова: причини і наслідки, шляхи подолання.

Завдання:

- написати есе «Світлі спогади про книгу мого дитинства»; «Як зацікавити дитину книжкою?», «Дитяча книжка має вберегти дитину у час війни» (на вибір)

Робота у мікрогрупах

- Підготувати інформацію про найважливіші книжки 2022р. для дітей дошкільного віку; обґрунтувати цінність книги (одна на вибір);
- укласти літературне портфоліо за матеріалами «Видавництва Старого Лева»: «Старий Лев рекомендує для дітей дошкільного віку»;
- укласти літературне портфоліо «Книги для дітей дошкільного віку за матеріалами видавництва Івана Малковича «А-ба-ба-га-ла-ма-га»;
- відповісти на питання: які книги читати дітям під час війни? Книги яких авторів надихають та повертають вас у дитинство? Назвати художників-ілюстраторів, що працюють над створенням книг для дітей? Чиї ілюстрації сподобалися? Хто з українських художників-ілюстраторів дитячої книги став переможцем премії за версією «Книга року ВВС – 2014»?
- підготувати інформацію щодо дитячих книг різного формату з мультимедійним представленням: книжки-картинки, книжки-ширми, книжки-скриньки, книжки-іграшки, книжки-забави.
- підібрати книги та визначити форми роботи з книгою у старшій (молодшій) віковій групі.

Короткий коментар

- Видавництво Івана Малковича «А-ба-ба-га-ла-ма-га» – провідне українське видавництво дитячої літератури, одне з найвідоміших дитячих видавництв Східної Європи. Перше приватне дитяче видавництво незалежної України.

- URL:http://ababahalamaha.com.ua/uk/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0

- «Видавництво Старого Лева» – українське видавництво, засноване 13 грудня 2001 року Мар'яною Савкою і Юрієм Чопиком у Львові. Серед книжок «Видавництва Старого Лева» – найкраща світова класика та найцікавіші і найактуальніші твори сьогодення, ретельно обрані з усього світу. Видання українських авторів та ілюстраторів здобули не лише любов і прихильність вдома, а й підкорили чимало кордонів. Книжки, створені «Видавництвом Старого Лева» перекладені у понад 40 країнах світу.

<https://www.youtube.com/channel/UC6lItIfhGKmDWkdBHaAz8gw>

<https://tydyvy.com/channel/home/DylAViw>

https://twitter.com/the_oldlion

Послухайте казку!

Малкович І., Ус С. «Велике місто, маленький кролик, або Мед для мами»

<https://www.youtube.com/watch?v=W0GH6L MdNM>

Вивчіть лічилку з «Луговою лічилкою» Катерини Міхаліціної та ілюстраціями Мар'яни Петрів <http://starylev.com.ua/lugova-lichylka>

Література

1. Андрущенко Т. К., Лохвицька Л. В. Барвисте життя: хрестоматія для читання дітям дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 344 с.

2. Богуш А. М., Попова І. І. Весела скарбничка дідуся Сміховика: літературно-художня збірка для читання дітям дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 272 с.

3. Богуш А. М., Гариш Н. В. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, перер. та доповн. Київ: Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.

4. Білан О. І. Веселий дзвіночок. Книга для читання в дошкільному навчальному закладі. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 384 с.

5. Богданець-Білоskalенко Н. І. У барвистому віночку. Хрестоматія. Навч. посібник для роботи з дітьми у дошкільн. навч. закладах. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 728 с.
6. Ватаманюк Г. Робота з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти: теорія і практика : навч.-метод. посіб. Київ : КНТ, 2019. 480 с.
7. Ватаманюк Г. П. Робота з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Київ : КНТ, 2018. 480 с. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/robo-ta-z-ditjachoju-knigoju-v-zakladi-doshkilnoi-osviti-teorija-ta-praktika.html>
8. Ватаманюк Г. П. Особливості використання дитячої книги в процесі розвитку творчості старших дошкільників. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». Том 1. № 27. с. 224-229.
9. Гавриш Н. Книжка – вихователь і учитель, або як допомогти дитині відкрити важливі смисли за допомогою художнього твору. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 6. С. 4-11.
10. Гавриш Н. Художня література в освітньому процесі: сучасні технології. *Дошкільне виховання*. 2011. № 2. С. 4-9.
11. Гавриш Н. Організуємо освітню роботу з дітьми на основі літературного тексту *Вихователь-методист дошкільного закладу: Щомісячний спеціалізований журнал*. 2022. № 1. С. 13-18.
12. Гавриш Н. Дитина і книжка: новий формат взаємодії. *Дошкільне виховання*. 2022. № 1. С. 6-10.
13. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
14. Калуська Л. В. Соняшникова читанка: хрестоматія для читання дітям раннього та дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 368 с.
15. Шалда Н. Книжка в гості завітала. «Палітра педагога». №2. 2018.
16. Українська казка. URL: <http://www.kazka.in.ua/>
17. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf

Практичне заняття

Тема. Види театралізованої діяльності дітей дошкільного віку.

Мета. Розкрити поняття театральної-мовленнєвої діяльності, особливості театралізованої діяльності на різних етапах дошкільного дитинства. Знати види театралізованої діяльності дітей дошкільного віку, види театрів у закладі дошкільної освіти. Розвивати творчі здібності.

Опорні поняття: ігри за сюжетами літературних творів, індивідуальні чи колективні ігри, ігри-драматизації, інсценування, ляльковий театр, театр маріонеток, пальчиковий театр, театр на фланелеграфі, тіньовий театр, пальчиковий театр.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Театральна-мовленнєва та театральна-ігрова діяльність: спільне та відмінне.
2. Види театралізованої діяльності дітей дошкільного віку.
3. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку в процесі театралізованої діяльності.
4. Види театралізованої діяльності за видами ігрового матеріалу. Види театрів у закладі дошкільної освіти.
5. Організація і проведення театральних вистав у закладі дошкільної освіти.

Практичні завдання

Робота у мікрогрупах

1. Підготувати до показу сценарій одного з видів театру: настільного (іграшкового, картонажного); на фланелеграфі та ін.

Завдання до практичного заняття

- Виготовити фігурки для фланелеграфу за українськими народними казками («Коза-дереза» та ін.).

Література

1. Богущ А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. Богущ, Н. Гавриш. Вид. 2-ге, перер. та доповн. К.: Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.
2. Богущ А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.

3. Борисенко О., Тимофєєва О. Зати́я-дивоглядія: Як зробити ляльковий театр другом кожної дитини. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 164 с.
4. Водолага Н. «Вас запрошує театральна студія». *Дошкільне виховання. Палітра педагога*. 2000. № 4. С. 12-15.
5. Гадзаман Л. Театр розважає, виховує й навчає. *Дошкільне виховання*. 2013. № 9. С. 26-28.
6. Пасічник А. Формування діалоґічної компетенції дошкільників у процесі театральної діяльності. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. - 2013. № 3. С. 14-21.
7. Миргородська Л. Пригоди Цибуліно: театралізована вистава для старших дошкільнят за мотивами казки Джанні Родарі. *Дошкільне виховання*. 2015. № 9. С. 35-39.
8. Мартиненко Г. В. Театралізована діяльність в дитячому садку. Харків : Основа, 2018. 127 с.
9. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
10. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvytku-ditej>

Практичне заняття

Тема. Драматизація та інсценування художніх творів з дітьми різних вікових груп.

Мета. Розкрити розвивальний потенціал театралізованих ігор. Ознайомитись зі специфікою драматизації та інсценування художніх творів дітьми дошкільного віку. Формувати компетентності у просторі освітніх напрямів роботи закладу дошкільної освіти через організацію самостійної творчої діяльності (ігрової, художньо-естетичної) дітей дошкільного віку.

Опорні поняття: театралізована діяльність, гра-драматизація, інсценування, ігри за сюжетами літературних творів, художньо-естетичне сприймання, репродуктивні вербальні ігри.

План заняття

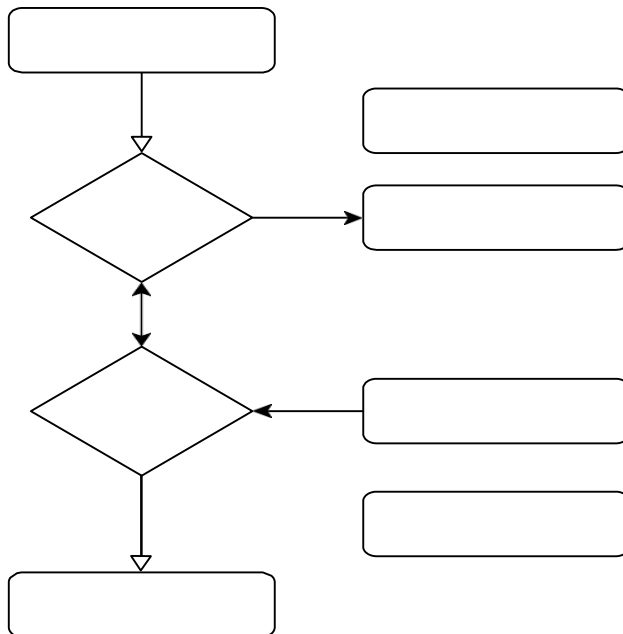
Обговорення теоретичних питань з теми

1. Класифікація театралізованої діяльності за змістом: ігри-драматизації, інсценування, ігри за сюжетами літературних творів.
2. Гра-драматизація – вид ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
3. Роль гри-драматизації у розвитку мовлення дітей.
4. Умови успішного проведення драматизації та її місце в режимі дня.
5. Вимоги до добору художніх творів для ігор-драматизацій на різних етапах дошкільного дитинства.
6. Структура гри-драматизації.
7. Інсценування літературних творів з дітьми старшого дошкільного віку.
8. Відмінність драматизації від інсценування художніх творів.

Практичні завдання

Робота у мікрогрупах

- Підготувати літературний твір для розігрування (твір та вікова група на вибір). Провести гру-драматизацію, інсценування фрагментів літературних творів.
- Підготувати ігрові вправи для розвитку виразного мовлення дітей дошкільного віку: імітаційно-ігрові вправи; емоційні етюди.

- **Скласти структурну блок-схему:** «Класифікація вербальних ігор. Репродуктивні вербальні ігри; творчі вербальні ігри». Доповнити схему додатковими фреймами

Література

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.

3. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. Богуш, Н. Гавриш. Вид. 2-ге, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.

4. Богуш А., Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. 2-ге вид., доповн. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 304 с.

5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf

Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

Практичне заняття

Тема. Спільна робота закладу дошкільної освіти і сім'ї з розвитку мовлення дітей.

Мета. Розкрити роль сім'ї в розвитку мовлення дітей дошкільного віку, визначити форми й зміст роботи закладу дошкільної освіти і сім'ї.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Роль сім'ї в розвитку мовлення дітей дошкільного віку.
2. Єдність вимог закладу дошкільної освіти і сім'ї до культури дитячого мовлення.
3. Завдання, форми й зміст співробітництва закладу дошкільної освіти і родини з розвитку мовлення дітей.

Практичні завдання

- Розробити консультацію для батьків з теми «Мовлення майбутніх першокласників».
- Дібрати тематику індивідуальних консультацій для батьків з проблем мовленнєвої підготовки до школи.

- Розробити анкету для батьків «Місце дитячої книги у сім'ї».

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти. 2021 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>
3. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. Богуш, Н. Гавриш. Вид. 2-ге, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.
4. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : 2005. С. 28-30; 95-96; 116-124.
5. Стадник О. Крокуємо до школи разом. *Психолог дошкілля*. 2018. № 5. С. 32-33.
6. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
7. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

Змістовий модуль 6

Навчання дітей елементів грамоти у закладі дошкільної освіти.

Семинарське заняття

Тема. Формування оцінно-контрольних дій дітей дошкільного віку у навчально-мовленнєвій діяльності.

Мета. Розкрити сутність оцінної діяльності, методикау навчання дітей оцінно-контрольних дій на заняттях з розвитку мовлення. Визначити умови формування оцінно-контрольних дій дітей дошкільного віку у навчальній діяльності.

Опорні поняття: оцінно-контрольні дії, мовленнєві помилки, навчальна діяльність.

План заняття

Питання для обговорення

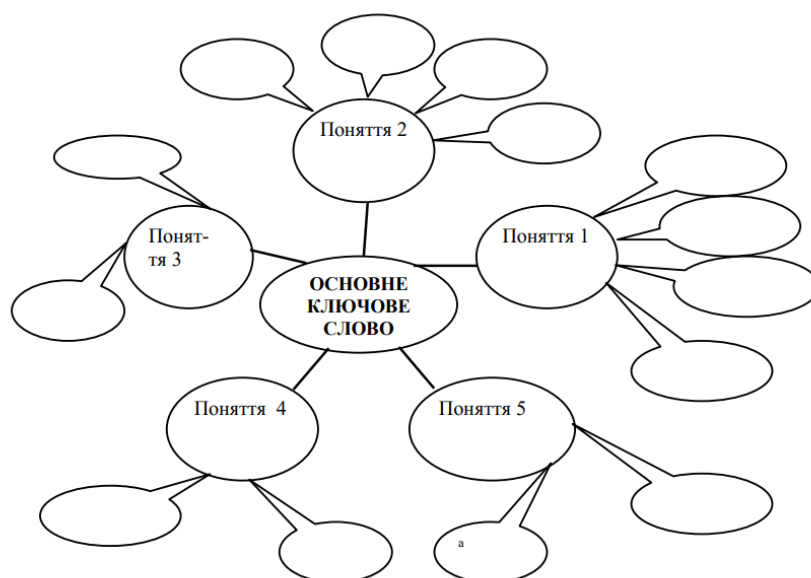
1. Характеристика оцінно-контрольних дій дітей. Оцінка дітьми власних мовленнєвих умінь і висловлювань товаришів.
2. Методика навчання дітей оцінно-контрольних дій на заняттях з розвитку мовлення. Методи і прийоми стимулювання оцінно-контрольних дій.
3. Характеристика оцінно-контрольних дій дітей на заняттях з розвитку мовлення.
4. Дати відповіді на питання:
  - які уміння дітей є основою планувального контролю?
  - чому дії оцінки і контролю вводяться в ігрову діяльність дітей як компоненти навчальної діяльності?
  - яку функцію виконують оцінно-контрольні дії у навчально-мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку?

Подати матеріал до одного-двох питань у блок-схемі за типом «Кластер»

Алгоритм створення кластеру

1. Посередині написати ключове слово або речення.
2. Довкола написати слова або речення, що відображають ідеї, які характерні для теми (модель «планета та її супутники»).
3. Елементи кластеру поєднують лініями з ключовим поняттям. У кожного із «супутників» з'являються інші «супутники», встановлюються нові логічні зв'язки.

Приклад формування кластеру основних понять

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Богуш А.М., Маліновська Н.В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб.. вид. 3-те. К. Видавничий Дім «Слово». 2015. 424 с.
4. Богуш А. М., Монке О. С. Формування оцінно-етичних суджень у дітей старшого дошкільного віку. Одеса: ПНЦ АПН України, 2002. 239 с.
5. Богуш А. М. Про місце оцінки і оцінних суджень у мовленнєвому розвитку дітей. *Дошкільна освіта*. 2014. № 4 (6).
6. Стадник О. Крокуємо до школи разом. *Психолог дошкілля*. 2018. № 5. С. 32-33.

Практичне заняття

Тема. Навчання дітей звукового аналізу слів.

Мета. Розкрити особливості формування у дітей усвідомленого ставлення до мови та мовлення, методику ознайомлення дітей з звуком. Формувати здатність до моделювання змісту роботи відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів оволодіння дітьми основами грамоти.

Опорні поняття: фонематичний слух, інтонування, звуковий аналіз слів, звук, слово, речення.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Методи та прийоми ознайомлення дітей з голосними і приголосними звуками.
2. Методи та прийоми ознайомлення дітей твердими і пом'якшеними приголосними.
3. Методика навчання дітей звукового аналізу слів.

Практичні завдання

1. Здійснити порівняльний аналіз буквенного та звукового аналізу слів.
  2. Підготувати дві дидактичні гри з навчання звукового аналізу слів для моделювання (старшого вікова група)
  3. Підготувати для моделювання один конспект заняття з ознайомлення дітей зі звуками з мультимедійним представленням (старша група).
- Приклад за покликанням.
https://www.canva.com/design/DAFSgybg1oU/1EQvZ7uWsrKrRy0okt24fg/view?utm_content=DAFSgybg1oU&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton#12

Короткий методичний коментар

- Для моделювання виконання звукового аналізу слів з використанням моделей звуків, заняття з ознайомлення дітей зі звуком переглянути поданий матеріал:
- навчання елементів грамоти. Звук «а». Буква А. Старша група. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jivpWleIZ9c>
- звуковий аналіз слова URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pwa1Lz4d4bY>
- грамота для дітей 5-6 років. Звуковий аналіз слів. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=opffgsnb2rg>

- грамота для дітей 5-6 років. Весняні квіти. Ділення слів на склади. Голосні та приголосні. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_c0mPnvRiMo
- сортуємо глухі й дзвінкі приголосні. Українська мова для дошкільнят навчальні відео. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BoWZ2AE011w>

Символи. Графічне позначення звуків:

- голосний звук позначається фішкою з червоним кружечком;
- приголосний твердий звук – фішкою з однією рисою або одним прямокутником;
- приголосний м'який – фішкою з двома рисками або прямокутниками.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiy_u%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М.Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
4. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. вид. 3-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 424 с.
5. «Веселі казкарики» з Наталією Гавриш. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZEN0dVWGa5k>
6. Гавриш Н. В. Використання дидактичних посібників з розвитку мовлення в процесі підготовки дошкільників до школи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IVTqSkDHLw8>
7. Бондар Л. Літери-українки: народознавчий підхід в ознайомленні дітей з літерами. *Дошкільне виховання*. 2015. № 4. С. 28-29.

8. Товкач І. Є. Слово. Речення. Звуки: навчальний посібник для дітей старшого дошкільного віку: у 2 ч. Ч.1 Харків : Видавництво «Ранок», 2015. 80 с.
9. Коршенко Н. Навчаємо читати за допомогою розвивальної технології «Ребус-метод». *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 11. С. 37-42.
10. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти. 2021 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>
11. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
12. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

Практичне заняття

Тема. Методи та прийоми ознайомлення дітей зі словом, реченням, складом.

Мета. Розкрити особливості формування у дітей усвідомленого ставлення до мови та мовлення, методика ознайомлення дітей з реченням, словом, складом. Формувати здатність до моделювання змісту роботи відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів оволодіння дітьми основами грамоти.

Опорні поняття: фонематичний слух, інтонування, звуковий аналіз слів, звук, слово, речення.

План заняття

Питання для обговорення

1. Методи та прийоми ознайомлення дітей зі складом та наголосом.
2. Методика ознайомлення дітей зі словом.
3. Методи та прийоми ознайомлення дітей з реченням

*Чому навчатимуть дітей у закладі дошкільної освіти
за освітнім напрямом «Мовлення дитини. Основи грамоти»
(варіативний складник)*

***Аналізуємо Базовий компонент дошкільної освіти
(нова редакція)***

- *Як ви розумієте поняття «мовленнєва компетентність» у площині оволодіння дітьми основами грамоти?*
- *Які базові наскрізні компетентності з точки зору оволодіння основами грамоти виокремлені за **освітнім напрямом** «Мовлення дитини. Основи грамоти»?*
- *Схарактеризувати види діяльності, пріоритетні для опанування основ грамоти дітьми дошкільного віку.*

Практичні завдання

4. Підготувати один конспект заняття з початку грамоти для дітей старшого дошкільного віку з мультимедійним представленням. Приклад за покликанням.

https://www.canva.com/design/DAFSgybg1oU/1EQvZ7uWsrKrRy0okt24fg/view?utm_content=DAFSgybg1oU&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton#12

Короткий методичний коментар

- У занятті передбачити поєднання та реалізацію різних завдань: ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з приголосними звуками; навчання звуковому аналізу слів; ознайомлення дітей з буквою; складом; реченням.
- Для моделювання заняття з ознайомлення дітей із реченням, словом, складом переглянути поданий матеріал:
  - грамота для дітей 5-6 років. Складання слів зі складів. Визначення першого складу в слові. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wA2WpJiBSI0>
  - графічне позначення складів, речень, звуків. Символи.

- — слово з одного складу;
- — двоскладове слово з наголосом на першому складі (*зо́шит*);
- — двоскладове слово з наголосом на другому складі (*літа́к*);
- — трискладове слово (*маши́на*);
- . — речення з одного слова (*Літо.*);
- □ . — речення з двох слів (*Моя школа.*);
- □ □ . — речення з трьох слів (*Діти в школі.*);

- скористатися матеріалами вебінару: «Веселі казкарики» з Наталією Гавриш URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZEH0dVWGa5k>

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
3. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. вид. 3-тє. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2015. 424 с.
4. Гавриш Н. В. Використання дидактичних посібників з розвитку мовлення в процесі підготовки дошкільників до школи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IVTqSkDHLw8>
5. Бондар Л. Літери-українки: народознавчий підхід в ознайомленні дітей з літерами. *Дошкільне виховання*. 2015. № 4. С. 28-29.
6. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
7. Товкач І. Є. Слово. Речення. Звуки: навчальний посібник для дітей старшого дошкільного віку: у 2 ч. Ч.1 Харків : Видавництво «Ранок», 2015. 80 с.
8. Коршенко Н. Навчаємо читати за допомогою розвивальної технології «Ребус-метод». *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 11. С. 37-42.
9. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти. 2021 рік. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

10. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf

11. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvytku-ditej>

Практичне заняття

Тема. Підготовка руки дитини до письма.

Мета. Формувати здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Оволодівати методикою підготовки руки дитини до письма. Знати завдання та зміст, орієнтовні види роботи з підготовки руки дитини до письма. Проаналізувати види вправ, подані у зошитах для підготовки руки дитини до письма.

Опорні поняття: технічні навички, орфографічні навички, графічні навички, пальчикова гімнастика, зорові, слухові диктанти.

План заняття

Обговорення теоретичних питань з теми

1. Виділити групи навичок письма.
3. Пояснити, у чому полягають труднощі письма.
4. Визначити основні завдання підготовки руки дитини до письма.
5. Розкрити систему занять з підготовки руки дитини до письма.
6. Назвати види вправ з підготовки руки дитини до письма.

Практичні завдання

1. Ознайомитися із зошитами для підготовки руки дитини до письма, проаналізувати їх.
2. Проаналізувати види вправ з підготовки руки дитини до письма та визначити послідовність їх використання у залежності від періоду навчання.

- Підготувати для моделювання дидактичні ігри, спрямовані на розвиток дрібних м'язів пальців, кисті руки (пальчикова гімнастика).
- Скласти конспект заняття з підготовки руки дитини до письма.
- Підібрати та провести в аудиторії вправи для зорових і слухових диктантів.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiy_u%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М.Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
4. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. вид. 3-тє. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 424 с.
5. Бондаренко Л. Зошит для підготовки підготовки руки дитини до письма. 2-ге видання. Київ : Генеза, 2014. 32 с. URL: <http://fastiv-dnz2.edukit.kiev.ua/Files/downloads/%D0%97%D0%BE%D1%88%D0%B8%D1%82%D0%B7%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8%D1%80%D1%83%D0%BA%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BC%D0%B0.pdf>
6. Гавриш Н. В. Використання дидактичних посібників із розвитку мовлення в процесі підготовки дошкільників до школи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IVTqSkDHLw8>
7. Богуш А. Готуємо руку дитини до письма. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 108 с.
8. Грамота. Література і мовлення / Ред.-упорядник О. Г. Жукова. Харків : Ранок, 2009.
9. Стадник О. Крокуємо до школи разом. *Психолог дошкілля*. 2018. № 5. С. 32-33.
10. Луців С. Забезпечення наступності у підготовці руки до письма дітей старшого дошкільного віку та учнів першого класу. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2018. С. 191-199. URL: https://dspu.edu.ua/sites/native_word/wp-content/uploads/2019/02/21-1.pdf

11. Маліновська Н. В. Гра як засіб формування навичок письма у дітей передшкільного віку. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 1 (126). Серія: Педагогіка. Одеса, 2019. С. 26-31.
12. Шевцова О. Цікава грамати́ка. Пізнавально-ігрові комплекси з навчання грамоти. Харків : Основа, 2011. 192 с.
13. Яловська О. Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку – розвиваємо мозок. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 228 с.
14. Швайка Л. А. Готуємо руку до письма. Робочий зошит 5-6 років. Харків: Видавнича група «Основа», 2021. 48 с.
15. Шевцова О. А. Підготовка до письма. Робочий зошит. 5-6 років. Харків: Видавнича група «Основа», 2021. 48 с.
URL: <https://osnova.com.ua/pidgotovka-do-pisma-robochiy-zoshit-56-rokiv-za-onovlenim-bazovim-komponentom-doshkilnoi-osviti-gdsh004-462303.html>

Практичне заняття

Тема. Характеристика методик раннього навчання дітей дошкільного віку елементів грамоти.

Мета. Розкрити сутність звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти дітей дошкільного віку та особливості авторської методики «Розвивальне читання» Л. Шелестової. Розвивати критичне мислення.

Опорні поняття: предметно-просторове середовище, індивідуалізація розвитку дитини, звуковий аналітико-синтетичний метод.

План заняття

Питання для обговорення

1. Характеристика сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти.
2. Характерні риси сучасного методу навчання грамоти. Сутність основного принципу – «від звука до букви».

Інноватика!

1. Переглянути відеоматеріал блогу: «Розвиток дитини. Людмила Шелестова»

https://www.youtube.com/channel/UCXZMrN_55HYJMTOZK_Lm2eyg

• вчимося   читати.   Літера   В.

<https://www.youtube.com/watch?v=cjWMq0FqCwY>

• вчимося   читати.   Злите   читання   складів.

https://www.youtube.com/watch?v=_vvkiCZNIj

Робота у підгрупах

3. Охарактеризувати сутність авторської методики Л. Шелестової «Розвивальне читання»:

- пояснити, чому навчання дітей читанню за методикою Л. Шелестової легким і цікавим?
- назвати, за яким алгоритмом відбувається опанування навичок читання?
- пояснити, як матеріал, що використовується для формування навичок читання впливає на розвиток асоціативно-образного та логічного мислення?
- вказати, які прийоми використовує автор для підвищення мотивації до пізнання у процесі навчання читання?
- обґрунтувати, яким чином, запропоновані в книзі ігрові завдання сприяють не тільки формуванню навичок читання, але і загальному розвитку дитини: інтелектуальному, мовленнєвому, сенсорному тощо?

4. Дібрати аналітико-синтетичні вправи та вправи для оволодіння дітьми дошкільного віку звуковим синтезом.

5. Підготувати заняття для моделювання (на вибір):

- навчання дітей грамоти за звуковим аналітико-синтетичним методом;
- навчання грамоти за методикою Л. Шелестової.
https://www.youtube.com/channel/UCXZMrN_55HYJMTOZKLM2eyg

2. Здійснити порівняльний аналіз навчання дітей грамоти за звуковим аналітико-синтетичним методом та авторською методикою Л. Шелестової «Розвивальне читання»

3. Вказати у чому полягають відмінності методики Л. Шелестової від усталених методів та прийомів ознайомлення дітей дошкільного віку зі звуками та буквами; навчання читання та письма?

Короткий методичний коментар

• Усі звукові, звуко-буквені вправи за складом розумових операцій можна поділити на три групи:

- аналітичні – звуковий, звуко-буквенний розбір;
- аналітико-синтетичні – звукове моделювання, звуко-буквене коментування, гра «Живі букви»;
- синтетичні – звукове конструювання.

• Переглянути відеоматеріал:

- звуковий аналіз слова для дошкільнят.
<https://www.youtube.com/watch?v=pwa1Lz4d4bY>

- подорож з літерами. Читання складів та простих слів.
<https://www.youtube.com/watch?v=QfmyNIDeJAI>

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посібник. 3-тє вид. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2016. 424 с.
4. «Веселі казкарики» з Наталією Гавриш. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZEN0dVWGa5k>
5. Гавриш Н. В. Використання дидактичних посібників із розвитку мовлення в процесі підготовки дошкільників до школи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lVTqSkDHLw8>
6. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навчально-методичний посібник. За ред. Г. С.Тарасенко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
7. Коршенко Н. Навчаємо читати за допомогою розвивальної технології «Ребус-метод». *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 11. С. 37-42.
8. Шелестова Л. Вчимося читати. Частина 1. Київ : Видавництво «Фенікс», 2021. 276 с.
9. Шелестова Л. В. Навчальне видання «Вчимося читати» як засіб організації діяльності дошкільників
URL: [https://lib.iitta.gov.ua/717058/1/ShLV_2018%20konf\(Bilorus\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/717058/1/ShLV_2018%20konf(Bilorus).pdf)
10. Шелестова Л. В. Вчимося читати. Робочий зошит для дітей 4-5 років. Частина 1. Київ : Фенікс, 2018. 272 с.
11. Шелестова Л. В. Вчимося читати : робочий зошит для дітей 6-7 років : ч. 2 Вид. переробл. і доповн. Київ: Фенікс, 2020. 276 с.
URL: https://lib.iitta.gov.ua/720882/1/ShLV_%D0%A7_2%201-13.pdf

Семінарське заняття

Тема. Характеристика зарубіжних методів навчання дітей дошкільного віку елементів грамоти.

Мета. Ознайомити студентів з інноваційними методиками навчання дітей дошкільного віку елементів грамоти, розкрити сутність та потенційні можливості способів їх застосування в освітньому просторі закладу дошкільної освіти. Вміти добирати та критично оцінювати інформацію з різних джерел, систематизувати її з метою подальшого використання у власній діяльності.

Опорні поняття: предметно-просторове середовище, індивідуалізація розвитку дитини, самонавчання, саморозвиток, букви-іграшки, дидактичний матеріал Монтесорі, метод цілих слів.

План заняття

Інноватика!

- *Методика раннього навчання дітей читання Глена Домана*
- *Навчання грамоти за методикою Марії Монтесорі*

Дослідницько-пошукові завдання

Робота у мікрогрупах

1. Користуючись педагогічною літературою, доведіть, що навчання грамоти за методикою Марії Монтесорі є інноваційним явищем.
2. Розкрити сутність та можливості використання навчання грамоти дітей за методикою Марії Монтесорі в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти.
3. Обґрунтувати основний меседж методики Марії Монтесорі: «Допоможи мені зробити це самому!». Як ви це розумієте? Який основний принцип методу Монтесорі співзвучний з цим меседжем?
4. Створити алгоритм та продумати запитання для проведення дискусії на тему: «Використання методики раннього навчання дітей читання за методикою Глена Домана у закладі дошкільної освіти: за і проти». Міфи і факти. Переваги і недоліки.
5. Глен Доман вважає: «Дитину можна навчити читати (про себе) раніше, ніж навчити говорити». А як думаєте ви? Обґрунтуйте свої «за» і «проти».

6. Вкажіть, який метод із запропонованих, ви обрали б для навчання дітей дошкільного віку елементів грамоти? Обґрунтуйте та аргументуйте відповідь.
7. Підготувати блок-схему опрацьованого матеріалу.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiy_u%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О.В. Огнев'юк; авт. кол. : Г.В. Беленькая, О.Л. Богініч, В.М.Ветлугіна; наук. ред. Г.В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Богуш А.М., Маліновська Н.В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посібник. 3-тє вид. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2016. 424 с.
4. Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі: Навчальний посібник. Полтава: РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
5. Дичківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтесорі: теорія і технологія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2009. 304 с.
6. Крутій К. Педагогіка Марії Монтесорі: руйнуємо міфи. *Дошкільне виховання*. 2020. № 10. С. 16-21.
7. Відео-урок «Як навчити читати дитину без абеток?» (за принципами Монтесорі-педагогіки).
8. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dDkvQVIkTzg>
9. Навчаємо дитину читати за методикою Глена Домана: URL: <https://vseosvita.ua/library/navcaemo-ditinu-citati-za-metodikou-glenadomana-211599.html>
10. Хопта С. М. Педагогічні ідеї Марії Монтесорі в контексті сучасного освітнього простору. *Інноваційна педагогіка. науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика». 2020. Вип. 28. С. 48-51.
11. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтесорі : навч. посібник / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Київ : Слово, 2017. 271 с.

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів

Тема. Внесок педагогів минулого у розвиток методики навчання дітей рідної мови.

Мета. Розкрити вклад видатних постатей у розвиток методики навчання дітей рідної мови як науки, з'ясувати актуальність положень, висвітлених в працях педагогів, для сучасного закладу дошкільної освіти; вчити опрацьовувати першоджерела.

Література

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Упорядник Богуш А. М. Частина I та II. К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. С. 137-150; 152-183; 212-214.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник [за кредитно-модульною системою організації навч. процесу для студ. напряму підгот. «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

Хід виконання самостійної роботи

Опрацювати теоретичні питання за планом. Підготувати тези до теми.

1. Погляди Я. А. Коменського на навчання дітей рідною мовою. Праці Я. А. Коменського «Материнська школа» та «Велика дидактика».
2. «Рідномовні обов'язки» І. Огієнка.
3. О. Ольжич: національне виховання українського дошкілля.

Завдання:

- скласти бібліографію статей за матеріалами наукових фахових видань до теми «Історичні етапи становлення педагогічних систем мовленнєвого розвитку дітей»

Дати відповідь на питання

1. Які положення спадщини вчених залишаються актуальними і сьогодні?
2. Які основні концептуальні положення Я. А. Коменського щодо навчання дітей рідною мовою?
3. У чому полягає актуальність ідей педагогів минулого сьогодні?

4. Які провідні ідеї щодо навчання дітей мови об'єднують видатних діячів минулого?

**Короткий коментар до теми
«Рідномовні обов'язки» І. Огієнка**

Праця Івана Огієнка «Наука про рідномовні обов'язки». Відстоюючи єдність і соборність української нації та держави, вчений наголошує на мовних цінностях народу. «Мова – це наша національна ознака, в мові наша культура, ступінь нашої свідомості.... Мова - душа і цінність кожної національності, її святощі і найміцніший скарб... і доки живе мова – житиме й народ як національність... Не стане мови, не стане національності».

Створену І. Огієнком науку про рідномовні обов'язки можна назвати «концептуальним мовним статутом», «катехізисом державних мовних цінностей», виконання яких має стати обов'язком кожного громадянина України. Вимоги до навчання і виховання дітей дошкільного віку рідною мовою викладено автором у чотирнадцятому («Батьки й рідна мова») та п'ятнадцятому («Мати й рідна мова») розділах. Визнаючи особисті цінності кожного громадянина, вчений пише: «Кожний громадянин має добре пам'ятати й дітей своїх того навчати, що наймиліша мова в цілому світі – то мова рідна».

5. О. Ольжич: національне виховання українського дошкілля

Біля витоків національного виховання стояв О. Ольжич, який виклав свої погляди на місце українського дошкілля в цьому процесі у низці публіцистичних статей («Українське дошкілля», «Довкілля»). Дошкільне виховання, на думку О. Ольжича, повинно бути національним, а його змістом і виховним матеріалом має стати українська народна культура.

Також він убачав необхідність у спеціальному замовленні кращим українським письменникам п'єс для малечі, які діти легко могли б інсценізувати у своїй театральній діяльності. Ефективними засобами національного виховання, з погляду вченого, є українські народні хороводні ігри й танці, «руханки та гуртові вправи» у супроводі народних мотивів, дитячий театр і «вертеп».

Особливе місце в національному вихованні дітей дошкільного віку О.Ольжич відводить образотворчим засобам (малюванню, ліпленню, будівництву, ручній праці), які супроводжуються рідним словом

Самостійна робота студентів

Тема. Компетентнісний підхід до розвитку мовлення і навчання дітей дошкільного віку рідної мови.

Мета. Розкрити зміст напряму «Мовлення дитини», умови, способи його реалізації, визначити засоби формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку, окреслені в Базовому компоненті дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти).

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Гавриш Н. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. № 3, 2021.
3. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/05/11/Dv_2021-03-Gavrysh.pdf
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
5. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти. 2021 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>
6. Настанови від авторів Базового компонента дошкільної освіти
7. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/868347>
8. Фрагмент вебінару «Новий Базовий компонент дошкільної освіти URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=447070849834658>

Хід виконання самостійної роботи

- Підготувати прес-реліз (інформ-дайджест) «Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)» за матеріалами Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція) та статті Наталії Гавриш у журналі «Дошкільне виховання» № 3, 2021. Для підготовки інформації обрати 1-2 питання (на вибір).

1. Засоби формування мовленнєвої компетентності

2. *Пріоритетні види діяльності для формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.*
3. *Ефективні методи та прийоми роботи з розвитку мовлення.*
4. *Засоби формування мовленнєвої компетентності*
5. *Діалогова взаємодія з дитиною – важливий чинник набуття дітьми дошкільного віку мовленнєвої компетентності. Як підтримувати мовленнєву активність дітей?*

Алгоритм створення дайджесту

1. *Знайомство зі змістом первинного документа, іншими джерелами.*
2. *Виявлення у текстах документів основних напрямів теми.*
3. *Вибір відповідно до заданого переліку тем, необхідних до включення в дайджест.*
4. *Складення дайджесту на основі вибраних фрагментів з тексту первинного документа та інших джерел.*

Короткий коментар

- Дайджест (англ. Digest – короткий виклад) – видання, що містить стислий виклад твору(-ів) у вигляді сукупності витягів із оригіналу чи у формі його вільного переказу (перекладу) або добірку в повному чи скороченому вигляді текстів, вибраних із інших видань.
- Мета укладання дайджесту – виявлення в першоджерелах ключової, об'єктивної та важливої інформації. Завдання – зорієнтувати читача в інформаційному потоці, вичленувати в ньому найбільш цінні відомості задля раціонального використання часу.

(Українська бібліотечна енциклопедія URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%94%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82>)

Самостійна робота студентів

Тема. Засоби розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Мета. Визначити основні засоби розвитку мовлення дітей дошкільного віку, професійні та загальні вимоги до мовлення вихователя.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.

2. Богуш А. М., Луцан Н. Г. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 256 с.
3. Богуш А., Н. Гавриш. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. Київ: Видавничий дім «Слово», 2008. 408 с.
4. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ : Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.
5. Білан О. Художньо-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку. Львів, 2007. 64 с.
6. Гавриш Н. Література в освітньому процесі: сучасні технології. *Дошкільне виховання*, 2011. № 2. С. 4-9.

Хід виконання самостійної роботи

Опрацювати теоретичні питання за планом

1. Організація спілкування у різних видах діяльності - засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку.
2. Сприймання різних видів образотворчого мистецтва дітьми .
3. Довкілля, природа – засіб розвитку мовлення дітей.
4. Технічні засоби навчання та їх місце у роботі з дітьми дошкільного віку.
5. Ознайомлення дітей з художньою літературою.
6. Мовлення вихователя – засіб впливу на мовлення дітей. Професійні вимоги до мовлення вихователя. Загальні вимоги до мовлення вихователя. Недоліки мовлення.

Скласти інтелект-карту до теми (питання на вибір)

Використайте подані ресурси

<https://www.mindmeister.com/mind-map-examples>

<http://www.mind>

<https://xmind.app/>

<https://create.piktochart.com/report/saved/52823152>

<https://www.google.com/search?q=freemind.sourceforge.net+free+download&oq=http%3A%2F%2Ffreemind.sourceforge.net&aqs=chrome.2.69i57j69i59j0i13i30j0i10i22i30j0i22i30j69i58j5i13i44j5i44.3792j0j9&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Алгоритм роботи над інтелект-картою

1. *Визначення теми та вибір способу створення інтелект-карти*
2. *Інформаційно-пошуковий етап*

3. Структурування інформації
4. Кодування інформації
5. Створення шаблону інтелект-карти
6. Наповнення інтелект-карти змістом
7. Редагування та корекція
8. Самоперевірка інтелект-карти згідно із принципами її підготовки, критеріїв оцінювання.

Для чого потрібна інтелект-карта карта? Інтелект-карта карта допоможе:

- зорієнтуватися в потоці навчальної інформації;
- краще запам'ятати матеріал;
- схематично упорядкувати структуру матеріалу;
- продумати план відповіді.

Приклад інтелект-карти до теми

«Навчання дітей дошкільного віку розповіді з власного досвіду»

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає взаємозв'язок та взаємозалежність засобів розвитку мовлення дітей дошкільного віку?
2. Яке значення мовлення вихователя як засобу розвитку мовлення дітей?
3. У чому полягає взаємообумовленість вимог, які ставляться до мовлення дітей та мовлення вихователя?

Самостійна робота студентів

Тема. Особливості розвитку мовлення дітей раннього віку на заняттях.

Мета. Вчити складати конспекти ігор-занять, добирати дидактичний матеріал, моделювати ігрові ситуації.

Література

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.

URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

2. Заняття з розвитку мовлення для дітей раннього віку «Допоможемо звірятам»

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IWJAGXCOudI>

3. Заняття з розвитку мовлення для дітей раннього віку «Транспорт»

URL: https://www.youtube.com/watch?v=thDOyqes_d

4. Забавлянка «Дощик»

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uUUMYNtN4Xg>

5. Педан М. В. Організація освітнього процесу від вересня до травня. Ранній вік. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 303 с.

URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbm9ub3RhdGtpdmlob3ZhdGVsa2l8Z3g6NTU5OWY3MGNkMjM5MjkxYQ>

6. Організація роботи з дітьми раннього віку / уклад. Л. А. Швайка, Г. В. Гаркуша; іл. Н. В. Кридченко. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 223 с.

URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbm9ub3RhdGtpdmlob3ZhdGVsa2l8Z3g6M2ZiODRkMjE0ZWl2YTBlkMg>

Хід виконання самостійної роботи

1. Переглянути відеофрагменти занять з розвитку мовлення для дітей раннього віку за покликаннями (2,3,4). Проаналізувати заняття, враховуючи такі критерії: відповідність теми, завдань віковим можливостям дітей; доцільність добору дидактичного матеріалу та наочності, логічна структура заняття, різноманітність ігрових вправ і

завдань, їх відповідність програмовим завданням.

2. Обрати одне з занять, визначити мету заняття, методичні прийоми.

3. Скласти власний конспект заняття на основі обраного відеофрагменту, структурувати заняття, внести корективи, доповнити дидактичними іграми, вправами, завданнями, враховуючи критерії, подані вище.
4. Записати план заняття та розширений конспект заняття.

Самостійна робота студентів

Тема. Виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку засобами дидактичних ігор.

Мета. Удосконалювати вміння добирати дидактичний матеріал, дидактичні ігри для виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Кравченко С. М. Види і причини виникнення порушень звуковимови в дітей дошкільного віку: практикум для батьків. *Логопед: науково-методичний журнал*. 2012. № 2. С. 14-17.
4. Кравченко А. І. Умови навчання дітей дошкільного віку звуковій культурі мовлення. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI всеукраїнської заочної науково-практичної конференції* (14 квітня 2017 року, м. Суми). Суми. С. 138-140.

Хід виконання самостійної роботи

1. Переглянути вебінар на тему «Як урізноманітнити освітній процес за допомогою додаткової наочності. Готові розробки для роботи педагога» за відповідним покликанням

<https://www.youtube.com/watch?v=ym6z5fKwOGY&t=4859s>

2. Переглянути вебінар на тему «Дидактичні ігри на розвиток мовлення в корекційно-ігровій діяльності дошкільнят» за відповідним покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=i16JujP2aik&t=665s>

3. Дібрати ігри для виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку (група на вибір: середня, старша). Для добору ігор, виготовлення наочності скористайтеся матеріалом, поданим у вебінарах.

4. Укласти кейс дидактичного матеріалу: швидкомовки, чистомовки, рухливі ігри, віршовані тексти з проблемним звуком для закріплення та вправляння у звуковимові (звуки за вибором).

Самостійна робота студентів

Тема. Використання коректурних таблиць у розвитку словника та активного мовлення дітей дошкільного віку.

Мета. Розкрити особливості використання коректурних таблиць у словниковій роботі з дітьми дошкільного віку, їх значення у збагаченні та активізації лексики дітей.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
3. Гавриш Н. В. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей: методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць. Н. В. Гавриш, О. К. Безсонова. 2-ге вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 256 с.
4. Горбунова Н. В. Сучасні наукові підходи до розвитку словника дітей дошкільного віку. *Гуманіт. науки: наук.-практ. журн.* 2012. № 2. С. 46-52.
5. Розробка коректурних таблиць за методикою Н. Гавриш. URL: <https://anelok.in.ua/rozrobka-korekturnyh-tablyts-za-metodykoju-l-havrysh/>
6. Заняття з розвитку мовлення (старший дошкільний вік) з використанням інноваційних технологій. Мнемотехніка. Коректурні таблиці. URL: https://www.youtube.com/watch?v=z_IR64WXYFg&t=559s

Хід виконання самостійної роботи

1. На освітньому порталі «Всеосвіта» переглянути презентацію «Коректурні таблиці за методикою К. Крутій та Н. Гавриш»

URL: <https://vseosvita.ua/library/korekturni-tablici-za-metodikou-kkrutij-tangavris-62636.html>

2. Дібрати три дидактичні гри для збагачення та активізації лексики дітей (вікова група на вибір) з використанням коректурних таблиць. Скористайтеся покликанням URL: https://www.slideshare.net/detsad_belochka/ss-44780909

3. Скористатися методичним посібником Гавриш Н. В. *Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей: методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць*. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 256 с.

4. Опрацювати підрозділ методичного посібника: методичні рекомендації щодо виготовлення та застосування коректурних таблиць у роботі з дошкільниками. Запитання, завдання, вправи, ігри за змістом коректурних таблиць.

Самостійна робота студентів

Тема. Мовленнєві ситуації – засіб розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Мета. Розкрити поняття мовленнєвої ситуації. Дати класифікацію ігрових мовленнєвих ситуацій, охарактеризувати систему мовленнєвих ігрових ситуацій.

Література

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. Богуш, Н. Гавриш. Вид. 2-ге, перер. та доповн. К.: Видавничий дім «Слово». 2014. 304 с.

2. Богуш А. М., Луцан Н. І. Розвиток особистості дитини в ігрових мовленнєвих ситуаціях. Наука і освіта. 2011. № 5. С. 3-5.

3. Крутій К. Сучасне заняття та освітні ситуації. Дошкільне виховання. 2016. № 9. С. 6-10.

Хід виконання самостійної роботи

Опрацювати теоретичні питання за планом

1. Система ознак мовленнєвої ситуації.
2. Характеристика природних та штучних (навчальних) мовленнєвих ситуацій.
3. Класифікація ігрових мовленнєвих ситуацій. Система мовленнєвих ігрових ситуацій.
4. Ситуації розвитку діалогічного та монологічного мовлення дітей дошкільного віку та їх особливості.

Практичне завдання

- *Розробити тексти мовленнєвих ситуацій та мовних логічних задач для розвитку діалогічного і монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку.*

Короткий коментар до теми

Мовленнєва ситуація – це така динамічна система взаємовідносин тих, хто спілкується, яка базується на відображенні об'єктів і подій зовнішнього світу, породжує потребу до цілеспрямованої діяльності у вирішенні мовленнєво-мисленнєвих задач і живить цю діяльність. Мовленнєві ситуації поділяються на природні і штучні або – навчальні. Навчальна мовленнєва ситуація – це ефективний засіб розвитку усно-мовленнєвих навичок і вмінь.

Навчально-ігрові мовленнєві ситуації – ефективний засіб розвитку як діалогічного, так і монологічного мовлення. Усі навчальні ситуації поділяються на умовно-реальні та уявні. Існує декілька підходів до класифікації ігрових мовленнєвих ситуацій. У роботі з дітьми дошкільного віку пропонується така класифікація: інсценування на основі готових текстів; рольова гра на основі ілюстрації; навчальні (реальні, уявлювані) ситуації. Розроблено систему мовленнєвих ігрових ситуацій: ігрові мовленнєві ситуації за змістом художніх творів з метою формування у дітей оцінно-етичних суджень; ігрові мовленнєві ситуації за змістом українських народних казок з метою збагачення словника дітей експресивною лексикою та розвитку мовленнєвотворчого самовираження дошкільників; ігрові мовленнєві ситуації з метою розвитку культури мовленнєвого спілкування дітей та мовленнєвої готовності дітей до школи; ігрові мовленнєві ситуації з метою формування граматичної правильності мовлення. Ігрові мовленнєві ситуації на дві групи: ситуації розвитку діалогічного і монологічного мовлення.

Запитання для самоконтролю

1. *У чому полягають особливості ситуацій розвитку діалогічного мовлення*

дітей дошкільного віку?

2. На які дві групи поділяються навчальні ситуації?

3. Чим відрізняється навчальна мовленнєва ситуація від природної мовленнєвої ситуації?

4. Дайте класифікацію ігрових мовленнєвих ситуацій.

5. Охарактеризуйте систему мовленнєвих ігрових ситуацій.

Самостійна робота студентів

Тема. Використання піктограм для навчання дітей дошкільного віку переказу літературних творів.

Мета. Розкрити особливості проведення занять з навчання дітей переказу літературних творів з використанням піктограм.

Література

1. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.

2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

3. Ємець А. Як навчити дитину переказувати художні твори: сімейні уроки читання. Зростаємо разом: Виховання. Розвиток. *Психологія: перший освітній журнал для батьків і дітей 3-7 років*. 2015. № 5. С. 8-9.

4. Ємець А. А., Коваленко О. М. Навчаємо дітей переказувати. Харків : Основа, 2013. 111 с.

5. Шевцова Т. Сторінками улюблених казок: інтегроване заняття для старших дошкільнят з використанням елементів технології Л. Фесюкової. *Дошкільне виховання*. 2015. №1. С. 28-29.

Хід виконання самостійної роботи

1. Підготувати розгорнутий словесний план до літературного твору (добірка ілюстрацій до певних епізодів казки чи оповідання), дати назву кожній ілюстрації (*план у вигляді ілюстрацій*). Подати матеріал у презентації (5-7 слайдів).

2. До ілюстрацій підібрати піктограми (*приклад подано нижче*) та розмістити їх у слайдах.

Для пошуку піктограм скористайтеся покликаннями

<https://www.pinterest.dk/pin/595108538235217760/>

<https://images.app.goo.gl/Bwrfy5MFRd3SJrS97>

<https://www.pinterest.com/pin/864620828444327703/>

Піктограми (малюнкове письмо) – це схематичне зображення предметів та дій на основі асоціацій та характерних особливостей предметів

Алгоритм ознайомлення з піктограмами

- Розгляд ілюстрацій, картинок.
- Викладання в послідовності серії сюжетних картинок до казки. Виділення з тексту фраз до ілюстрацій.
- Знайомство з піктограмою, зіставлення піктограм з картинкою, ілюстрацією.
- Знаходження піктограми згідно з текстом.
- Після читання діти переказують текст, використовуючи піктограми. Під час використання піктограм у дітей формується вміння заміщення персонажів моделями; передавати текст з опорою на предметне моделювання.

Піктограми

Самостійна робота студентів

Тема. Роль казки у розвитку та вихованні дитини дошкільного віку.

ТРВЗ-інструменти

Мета. Ознайомитися з елементами інструментарію теорії розв'язання винахідницьких завдань та можливостями їх використання у роботі з дітьми дошкільного віку, розкрити особливості використання ТРВЗ-інструментів у створенні казок.

Література

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. Богуш, Н. Гавриш. Вид. 2-ге, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.

2. Беленька Г. Помічник: казка. Дошкільне виховання. 2015. № 7. С. 15-16.

3. Гілічук О. Казочка від бабусі Одарки. *Мистецтво*. 2018. №8. С. 8-10.
4. Зінчук В. Казка розуму вчить: використання прийомів ТРВЗ у роботі над казкою. *Дошкільне виховання*. 2015. №11. С. 22-25.
5. Ланченко В. Казка двері відчиняє. *Фантазії вихователя*. 2018. №1. С.41-42.

Хід виконання самостійної роботи

1. Переглянути вебінар «Роль казки у розвитку та вихованні дитини дошкільного віку. ТРВЗ-інструменти».

<https://www.youtube.com/watch?v=zHJ7uWBmzeg>

- *вказати у чому полягає основна ідея технології розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ)?*
- *обгрунтувати доцільність використання таких методів у роботі з дітьми;*
- *визначити набір основних прийомів та методів для генерації фантастичних, казкових ідей.*

2. Скласти казку з використанням ТРВЗ-інструментів. Створити мнемотаблицю до власної казки.

Самостійна робота студентів

Тема. Використання прийомів мнемотехніки під час вивчення віршів у різних вікових групах.

Мета. Розкрити особливості сприймання художніх творів дітьми різних вікових груп, особливості використання мнемотаблиць під час вивчення поетичних творів.

Література

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 304 с.
2. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : 2005.
3. Ідуть дощі. Марія Познанська. Мнемотаблиця. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Pw87rB8nxiU>
4. Заняття з розвитку мовлення (старший дошкільний вік) з використанням інноваційних технологій. Мнемотехніка. Коректурні таблиці. URL: https://www.youtube.com/watch?v=z_IR64WXYFg&t=559s
5. Ванжа С. М. Мнемотаблиці. Вивчаємо вірші. Молодший вік. Харків : Вид-цтво Ранок, 2021 48 с.
6. Ванжа С. М. Мнемотаблиці. Вивчаємо вірші. Молодший вік. Харків : Вид-

цтво Ранок, 2021 48 с.

7. Ванжа С. М. Мнемотаблиці. Вивчаємо вірші. Старший вік. Харків : Вид-цтво Ранок, 2021. 64 с.

Хід виконання самостійної роботи

Виконати завдання

- *Оберіть два вірші, рекомендовані для дітей середньої та старшої вікових груп (за освітньою програмою).*
- *Сформуйте мнемотаблиці за змістом поетичних творів.*
- *Оберіть вірш для дітей старшого дошкільного віку та складіть конспект заняття з використанням мнемотаблиць.*

Зразок мнемотаблиці

Анатолій Камінчук «Світлячок»

Спить метелик-біланець, 	спить зелений стрибунець. 	Спить ромашка 	і кульбабка.
Під листком заснула жабка, 	а маленький світлячок не лягає на бочок. 	Він засвічує ліхтарик 	і чита собі букварик.

Короткий коментар до теми

Як застосовувати мнемотехніку в роботі з дітьми дошкільного віку?

Чому мнемотехніка корисна для дошкільників? Мнемотехніка – це сукупність прийомів та способів, які спрощують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті. Це відбувається завдяки утворенню асоціацій, упорядкуванню інформації у вигляді комплексних візуальних образів. Використання прийомів мнемотехніки задіює спостережливість і образне мислення: діти усвідомлено створюють асоціативні зв'язки між об'єктами.

Фахівці наголошують: мозок людини краще запам'ятовує візуальні образи, позаяк основою психічних процесів є візуальне (образне) мислення, а також зв'язки між об'єктами (текстом, цифрами тощо).

Мнемотехніка допомагає дітям: керувати процесом запам'ятовування удосконалювати своє мовлення сприяє розвитку асоціативного й образного мислення, уваги. Найчастіше запам'ятовування відбувається мимоволі, коли якийсь предмет або явище потрапляє в поле зору дитини і зумовлює жваву реакцію.

Як застосовувати мнемотехнічні прийоми?

Використовуємо такі прийоми мнемотехніки: мнемоквадрати, мнемодоріжки, мнемотаблиці для складання – простих та складних речень описових розповідей, казок тощо.

Спочатку ознайомлюємо дітей із мнемоквадратами – зрозумілими зображеннями, які позначають одне слово, словосполучення або просте речення. Коли діти звикають до застосування мнемоквадратів, вводимо у практику мнемодоріжки – послідовності мнемоквадратів (зазвичай чотирьох), за допомогою яких можна скласти розповідь із двох-трьох речень.

Використовуючи мнемотехнічні прийоми в навчанні дітей, треба враховувати особливості пам'яті дітей дошкільного віку. З огляду на переважання мимовільного запам'ятовування і короткотривалого збереження інформації в пам'яті дошкільника, для міцного запам'ятовування потрібні: враження, повторення, асоціації. Аби діти запам'ятали, потрібно викликати в них «живі» враження, задіяти в процес запам'ятовування якомога більше органів чуття. При цьому зорові враження є найсильнішими. Також потрібне систематичне повторення.

Мнемотаблиці складаються із декількох мнемодоріжок. За допомогою мнемотаблиць можна запам'ятати й відтворити доволі довге оповідання, казку, вірш.

Самостійна робота студентів

Тема. Методи та прийоми розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Мета. Формувати вміння добирати ефективні методи і прийоми для різних видів занять з розвитку мовлення та навчання дітей рідної мови.

Література

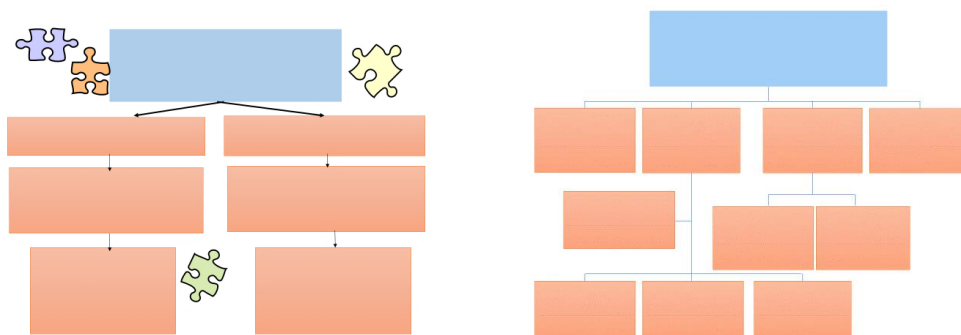
1. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник [за кредитно-модульною системою організації навч. процесу для студ. напряму підгот. «Дошкільна освіта». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

2. Крутій К. «Сучасне заняття та освітні ситуації». *Дошкільне виховання*. 2016. № 9. С. 6–10.
3. Крутій К. Л. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку / К. Л. Крутій, Н. І. Котій, Л. М. Письменна, Л. І. Щербань. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2007. 248 с.
4. Відеофрагменти мовленнєвих занять з дітьми URL: <https://goo.gl/xeMxVF>, <https://goo.gl/mJZBSp>.

Хід виконання самостійної роботи

1. Переглянути вебінар «Ефективні методи та прийоми розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку: поради науковців» <https://www.youtube.com/watch?v=Q9jpV1XUTrs>
2. Ознайомитися з комплектом «Я буду вправний першачок» видавництва «Генеза».
3. Проаналізувати методичні посібники видавництва «Генеза» для формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку. У чому полягає цінність дидактичної наочності у організації комунікації з дітьми дошкільного віку?
4. Скласти структурну блок-схему за матеріалами вебінару.

Орієнтовні блок-схеми

Самостійна робота студентів

Тема. Навчання дітей дошкільного віку читанню за авторською методикою Л. Шелестової

Мета. Розкрити сутність та особливості навчання дітей читанню за методикою Л. Шелестової, ознайомитися з ігровими дидактичними завданнями, вправами, ігровими ситуаціями відповідно до посібника «Вчимося читати».

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; авт. кол. : Г. В. Беленькая, О. Л. Богініч, В. М. Ветлугіна; наук. ред. Г. В. Беленькая. Київ : ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 304 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
3. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта). Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 336 с.
4. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. вид. 3-тє. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 424 с.
5. Гавриш Н. В. Використання дидактичних посібників із розвитку мовлення в процесі підготовки дошкільників до школи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lVTqSkDHLw8>

Хід виконання самостійної роботи

1. Переглянути семінар «Розвивальне читання для дошкільнят» <https://www.youtube.com/watch?v=ILZeZUdACB0>
2. Переглянути відеоматеріал блогу: «Розвиток дитини. Людмила Шелестова». https://www.youtube.com/channel/UCXZMrN_55HYJMTOZKLM2eyg: «Вчимося читати. Літери А та О. Як зацікавити дитину» (за Л. Шелестовою) <https://www.youtube.com/watch?v=B9po3JvEDKQ>
3. Визначити особливості методів і прийомів навчання дітей читання за методикою Л. Шелестової.
4. Занотувати запитання, які розкривають особливості навчання дітей читанню.
5. Підготувати інформацію за відеоматеріалом для повідомлення в аудиторії.

Тестові завдання для самоконтролю

Тестові завдання. Варіант 1

Тестові завдання 1-5 вимагають відповіді – правильно-неправильно.

Тестові завдання 6-19 вимагають одну відповідь.

Тестові завдання 20-30 вимагають кілька відповідей.

1. Праця «Велика дидактика» належить С. Русовій: 1) правильно; 2) неправильно.
2. Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти науково обґрунтовано К. Ушинським: 1) правильно; 2) неправильно.
3. Дитяче мовлення може бути тільки ситуативним: 1) правильно; 2) неправильно.
4. Природничими засадами методики розвитку мовлення є вчення фізіологів про умовно-рефлекторний характер засвоєння мови: 1) правильно; 2) неправильно.
5. Центр Брока у корі головного мозку є мовленнєвим центром, який забезпечує артикуляцію звуків: 1) правильно; 2) неправильно.
6. Провідною формою навчання дітей рідної мови та розвитку мовлення є: 1) гра; 2) спілкування; 3) заняття; 4) повсякденне життя.
7. Комплексні мовленнєві заняття проводять: 1) один раз на квартал; 2) один раз на тиждень упродовж перших трьох тижнів кожного місяця; 3) на четвертому тижні кожного місяця.
8. Тематичне заняття зі зв'язного мовлення проводять: 1) у всіх вікових групах; 2) у середній, старшій групі; 3) у старшій групі.
9. Тематичне мовленнєве заняття присвячене: 1) двом мовним розділам; 2) трьом мовним розділам; 3) одному мовному розділу.
10. Комбіновані заняття складаються: 1) з окремих частин, пов'язаних між собою; 2) з окремих частин, не пов'язаних між собою; 3) з однієї частини.
11. Інтегроване заняття підпорядковане: 1) розв'язанню різних завдань з одного розділу програми; 2) одній меті, яка реалізується в різних видах діяльності; 3) перевірці рівня сформованості мовленнєвих вмінь і навичок дітей.
12. У 6 місяців з'являється: 1) гукання; 2) гуління; 3) белькіт; 4) складовий контур слова.
13. У словнику однорічної дитини налічується: 1) 1-5 слів; 2) 5-10 слів; 3) 10-15 слів; 4) до 50 слів.
14. Панівною формою мовлення дітей третього року життя є: 1) монологічне мовлення; 2) діалогічне мовлення; 3) контекстове мовлення; 4) ситуативне мовлення.

15. Стимулювати розвиток дрібних м'язів пальців руки потрібно: 1) з раннього віку; 2) у старшій групі; 3) у дошкільному віці.

16. Центр сприймання мовлення на слух, розуміння мовлення: 1) центр Брока; 2) центр Дежеріна; 3) центр Верніке.

17. У чий педагогічній спадщині ефективним засобом активізації мовлення дітей у «Школі під блакитним небом» є щоденні «подорожі у природу»: 2) С.Русової; 3) В.Сухомлинського.

18. Провідною функцією мови є: 1) номінативна; 2) експресивна; 3) комунікативна; 4) естетична.

19. Розв'яжіть педагогічну задачу. Вихователь проводила заняття, яке включало такі структурні компоненти: вправлення в артикуляції звука ч, вправи на розвиток мовленнєвого дихання, вправи на розвиток сили голосу. Які мовленнєві завдання розв'язуються в ході заняття: 1) виховання звукової культури мовлення; 2) розвиток словника; 3) розвиток діалогічного мовлення.

20. Типи мовленнєвих занять: 1) групові; 2) фронтальні; 3) індивідуальні; 4) індивідуально-групові.

21. Основними засобами розвитку мовлення є: 1) гра, навчання, праця; 2) мовлення дорослих, мовлення дітей; 3) організація спілкування у різних видах діяльності з довкілля, природа, ознайомлення з художньою літературою; використання технічних засобів навчання; 4) мовлення вихователя.

22. На комплексному мовленнєвому занятті об'єднують три цілком самостійних мовленнєвих завдання: 1) словникова робота; 2) грамота; 3) зв'язне мовлення; 4) граматики; 5) звукова культура мовлення; 6) ознайомлення з художньою літературою.

23. Залежно від структури заняття поділяються на: 1) комплексні; 2) тематичні; 3) контрольні; 4) виклад нового матеріалу; 5) закріплення знань, умінь і навичок.

24. Методи розвитку та навчання дітей рідної мови за джерелом знань: 1) теоретичні; 2) наочні; 3) практичні; 4) проблемні; 5) словесні.

25. Практичні методи навчання дітей рідної мови: 1) спостереження; 2) ігрові методи; 3) екскурсія; 4) словесні дидактичні вправи; 5) моделювання; 6) розмови; 7) елементарні досліди.

26. Наочні методи навчання дітей рідної мови: 1) екскурсії; 2) ігрові методи; 3) спостереження; 4) екскурсії-огляди; 5) дидактичні ігри з наочністю; 6) розглядання предметів, картин.

27. Наочні прийоми: 1) розглядання предметів, картин; 2) показ артикуляції звуків; 3) мовний зразок; 4) показ картинки, іграшки, предмета, руху або дії; 5) спостереження; 6) екскурсії.

28. Напрями розвитку мовлення на другому році життя: 1) розвиток зв'язного мовлення; 2) розвиток розуміння мовлення дорослих; 3) формування функції узагальнення; 4) розвиток здібності наслідування і вдосконалення звуковимови; 5) розвиток діалогічного мовлення; 6) формування граматичної будови мовлення; 7) збагачення та активізація словникового запасу.

29. Види занять з дітьми другого року життя: 1) мовленнєві заняття; 2) показ предметів з називанням; 3) показ предметів у дії; 4) заняття з картинками; 5) організовані спостереження за живими об'єктами і транспортом; 6) звуконаслідувальні ігри; 7) показ інсценівок; 8) читання забавлянок, віршів.

30. Одиниці мови: 1) фонеми; 2) букви; 3) морфеми (частини слова); 4) речення; 5) слово; 6) словосполучення.

Тестові завдання. Варіант 2

Тестові завдання 1-20 вимагають одну відповідь.

Тестові завдання 21-30 вимагають кілька відповідей.

1. Орфоепічна правильність мови – це дотримання норм і правил літературної мови: 1) правильно; 2) неправильно.

2. Немовленнєве дихання відбувається: 1) ритмічно: вдих, видих, пауза; 2) вдих короткий, видих довгий.

3. Орфоепічна правильність мови: 1) правильна артикуляція і дикція; 2) складова частина звуковимови; 3) дотримання норм і правил літературної української мови.

4. З якою метою використовується розповідь із звуконаслідуванням: 1) навчання правильної вимови звуків; 2) виправлення граматичних помилок; 3) розвиток мовного дихання; 4) збагачення дитячого словника; 5) виховання інтонаційної виразності мовлення

5. Провідний метод виховання звукової культури мовлення: 1) дидактичні ігри та вправи; 2) розповіді; 3) чистомовки.

6. Найефективнішим методом формування граматичної правильності мовлення є: 1) дидактичні ігри та дидактичні вправи; 2) переказування; в) показ картинок; г) складання розповіді з використанням слова, в якому діти допускають помилки.

7. Основний прийом навчання звукового аналізу слів: 1) показ артикуляції; 2) інтонаційне виділення звуків; 3) сумісне і відображене мовлення.

8. Тембр голосу: 1) підвищення чи пониження тону; 2) вимова звуків з певною силою; 3) якісне забарвлення голосу.

9. Словотвір – це компонент...: 1) граматичного аспекту мови; 2) звукового аспекту мови; 3) зв'язного мовлення; 4) лексичного аспекту мови; 5) образного мовлення.

10. Розв'яжіть педагогічну задачу. На комплексному мовленнєвому занятті вихователь використала такі ігри: «Летять сніжинки», «Вітерець», «У кого далі полетять пелюстки?», «Подуй на кульку». Ігри використані з метою: 1) розвитку мовленнєвого дихання; 2) вироблення інтонаційної виразності мовлення; 3) закріплення знань про слово.

11. Розв'яжіть педагогічну задачу. Вихователь проводила заняття, яке включало такі завдання: збагатити словник дітей словами, що означають назви посуду, його властивості, якості; уточнити розуміння узагальнюючого поняття «посуд», ввести нові слова «столовий, чайний посуд». Визначте вид заняття: 1) комплексне мовленнєве заняття; 2) комбіноване заняття; 3) тематичне заняття.

12. Розв'яжіть педагогічну задачу. На прогулянці вихователь запропонувала окремим дітям повторити швидкомовку: Варвара Варварі відро діставала, Варвара Варварі «Спасибі» сказала. Вихователь використала швидкомовку з метою: 1) закріплення артикуляції звуків; 2) розвитку словника; 3) розвитку фонематичного слуху.

13. Розв'яжіть педагогічну задачу. Під час мовленнєвого заняття діти утворювали прикметники з двох слів: довгі вуха (довговухий), сірі очі (сіроокий), куций хвіст (куцохвостий). Вихователь працювала: 1) з дітьми старшого дошкільного віку; 2) з дітьми молодшого дошкільного віку; 3) з дітьми середнього дошкільного віку.

14. Розв'яжіть педагогічну задачу. У календарному плані вихователь запланувала дидактичну гру, мета якої передбачала реалізацію завдання: вправляти дітей в узгодженні прикметників з іменниками у роді, числі й відмінку. Які мовленнєві завдання розв'язуються в ході цієї гри: 1) виховання звукової культури мовлення; 2) формування граматичної правильності мовлення; 3) розвиток діалогічного мовлення.

15. Розв'яжіть педагогічну задачу. На занятті діти будували речення зі сполучниками (і, та, але, тому що, через те що). Це завдання запропоновано з метою: 1) вдосконалення синтаксичного боку мовлення; 2) виховання звукової культури мовлення; 3) розвитку словника.

16. Розв'яжіть педагогічну задачу. На прогулянці вихователь запропонувала окремим дітям повторити такі рядки: са-са-са – ось летить оса; си-си-си – прилетіли оси; су-су-су – ми побачили косу. Вихователь використала: 1) швидкомовки; 2) чистомовки; 3) вірші.

17. Розв'яжіть педагогічну задачу. Під час мовленнєвого заняття діти утворювали прикметники з двох слів: листя падає (листопад), зелені очі (зеленоокий), сніг падає (снігопад). Вихователь використала на занятті: 1) вправи на словотворення; 2) дидактичні ігри; 3) словесні задачі.

18. Розв'яжіть педагогічну задачу. На занятті діти будували речення зі сполучниками (і, та, але, тому що, через те що). Це завдання запропоновано з метою: 1) вдосконалення синтаксичного боку мовлення; 2) виховання звукової культури мовлення; 3) розвитку словника.

19. Розв'яжіть педагогічну задачу. На прогулянці вихователь запропонувала окремим дітям повторити такі рядки: са-са-са – ось летить оса; си-си-си – прилетіли оси; су-су-су – ми побачили косу. Вихователь використала: 1) швидкомовки; 2) чистомовки; 3) вірші.

20. Розв'яжіть педагогічну задачу. Вихователь проводила заняття, яке включало такі структурні компоненти: вправління в артикуляції звука ч, вправи на розвиток мовленнєвого дихання, вправи на розвиток сили голосу. Які мовленнєві завдання розв'язуються в ході заняття: 1) виховання звукової культури мовлення; 2) розвиток словника; 3) розвиток діалогічного мовлення.

21. Вкажіть вправи на словозміну: 1) відмінювання іменників; 2) відмінювання дієслівних форм; 3) утворення споріднених слів.

22. Засоби інтонаційної виразності мовлення: 1) фонематичний слух; 2) мелодійність мовлення; 3) темп; 4) ритм; 5) тембр; 6) мовленнєве дихання; 7) фразовий і логічний наголос.

23. Методи словникової роботи і ознайомлення дітей з довкіллям: 1) наочні; 2) безпосереднього ознайомлення з довкіллям; 3) опосередкованого ознайомлення з довкіллям; 3) практичні; 4) елементарні досліди.

24. Методами виховання звукової культури мовлення є: 1) розповіді зі звуконаслідуванням; 2) чистомовки; 3) дидактичні ігри та вправи; 4) швидкомовки.

25. До основних форм діалогічного мовлення належать: 1) розповідь; 2) розмова; полілог, бесіда; 3) міркування.

26. Завдання словникової роботи: 1) збагачення кількісного складу лексики; 2) активізація словника; 3) якісне засвоєння лексики; 4) розвиток навичок словотворення; 5) заміна діалектизмів словами літературної мови; 6) розвиток образного мовлення.

27. Засоби інтонаційної виразності: 1) мелодійність мовлення; 2) темп; 3) ритм; 4) фразовий і логічний наголос; 5) слухова увага.

28. Прийоми виховання звукової культури мовлення: 1) вірші; 2) лічилки; 3) показ артикуляції звуків; 4) імітація правильної звуковимови.

29. Формування граматичної правильності мовлення відбувається на: 1) тематичних мовленнєвих заняттях; 2) заняттях з художньої літератури; 3) заняттях з грамоти; 4) комплексних мовленнєвих заняттях.

30. До опосередкованих методів ознайомлення дітей з довкіллям належать: 1) екскурсії; 2) усна народна творчість; 3) комп'ютерні ігри; 4) словесні дидактичні ігри; 5) розповідь вихователя; 6) метод проектів; 7) читання художніх творів пізнавальної спрямованості.

Тестові завдання. Варіант 3

Тестові завдання 1-10 передбачають одну відповідь.

Тестові завдання 11-17 передбачають кілька відповідей.

Тестові завдання 18-20 передбачають встановлення послідовності.

1. Знайомі оповідання та казки пропонують дітям для переказу: 1) на заняттях з розвитку мовлення; 2) на заняттях з художньої літератури.

2. Розповідь-етюд це: 1) описова розповідь про природу; 2) невелика розповідь на запропоновану тему, своєрідна словесна замальовка; 3) складання розповіді за змістом пейзажної картини.

3. Навчання творчому переказу проводиться: 1) в молодшій групі; 2) в старшій групі; 3) в середній групі.

4. Основний метод роботи з картиною: 1) розповідь вихователя; 2) розмова; 3) розглядання у супроводі бесіди; 4) переказ.

5. План переказу літературного твору використовуємо : 1) у молодшій групі; 2) середній групі; 3) старшій групі.

6. Яка з інструкцій буде більшою мірою орієнтувати дитину на словесну творчу активність: 1) склади розповідь за картинкою; 2) придумай нову історію про; 3) розкажи про; 4) придумай розповідь про; 5) згадай історію про.

7. Ефективним прийомом вправління дітей у виразності переказу є: 1) оцінка; 2) гра-драматизація; 3) використання ілюстративного матеріалу; 4) аналіз і обговорення дітьми переказів своїх товаришів; 5) вказівка.

8. Найскладнішим видом творчого розповідання є: 1) розповідь за картиною; 2) розповіді-етюди; 3) складання казок або розповідей на тему, запропоновану вихователем; 4) описові розповіді про природу; 5) розповідь за сюжетною ігровою обстановкою.

9. Описуючи іграшку за планом, діти старшої групи розповідають незв'язно, схематично. Варто в ході заняття: 1) дати свій зразок опису; 2) складати розповідь за частинами; 3) об'єктивно оцінити розповіді дітей; 4) складати «загадки» про іграшки; 5) запропонувати план розповіді.

10. Провідний прийом навчання дітей розповіданню, який застосовується на початкових етапах навчання розповіді: 1) зразок розповіді вихователя;

2) колективний розбір плану; 3) запитання; 4) вказівка; 4) складання розповіді за частинами.

11. Прийоми навчання розповіді: 1) розмова; 2) показ картинки; 3) зразок розповіді вихователя; 4) план розповіді; 5) колективне складання розповіді; 6) запитання; 7) оцінка; 8) ігрові вправи.

12. Способи організації переказу: 1) повний; 2) творчий; 3) колективний; 4) за частинами (командами); 5) за опорними словами; 6) за пейзажною картиною; 7) інсценування за ролями.

13. Розповіді з власного досвіду поділяють на: 1) розповіді, в яких відображено колективний досвід; 2) описові; 3) сюжетні; 4) розповіді, що відображають індивідуальний досвід дітей.

14. Види творчих розповідей на словесній основі: 1) самостійне складання дітьми казок; 2) придумування кінця до початку розповіді чи казки вихователя; 3) розповідь за ігровою обстановкою; 4) розповідь на тему, запропоновану вихователями; 5) складання листів.

15. Мовленнєва творчість дітей в умовах навчання: 1) завжди відбувається за ініціативою дитини; 2) орієнтована на кінцевий результат; 3) багатоваріантність творчого рішення; 4) обов'язкове дотримання літературно-мовленнєвих норм; 5) самостійно застосовує у творчій діяльності отримані раніше знання, вміння, навички; 6) без прохання дитини про допомогу вихователь не втручається у творчий процес; 7) вихователь виконує функцію організатора, коректора, режисера; 8) відбувається переважно за ініціативою педагога.

16. До форм ініціативної словесної творчості належать: 1) мовні ігри (дражнилки, лічилки, заклички); 2) римовки; 3) загадки, лічилки, заклички; 4) сюжетно-рольова гра (сюжетоскладання, діалоги); 5) художньо-мовленнєва діяльність (складання віршів, казок); 6) колективні етюди; 7) створення індивідуальної казки; 8) спілкування (самопрезентація, фантазування).

17. Види творчих розповідей на словесній основі: 1) самостійне складання дітьми казок; 2) придумування кінця до початку розповіді чи казки вихователя; 3) розповідь за ігровою обстановкою; 4) розповідь на тему, запропоновану вихователями; 5) складання листів.

18. Встановіть послідовність описової розповіді: 1) назва предмета; 2) згадування про можливі дії з предметом; 3) виділення найістотніших ознак; 4) загальна характеристика предмета; 5) висловлювання ставлення до предмета.

19. Встановіть послідовність логіко-синтаксичної схеми, яка відображає сюжетну лінію повідомлення: 1) були собі...2) після того як...3) одного разу...4) раптом...5) і стали вони жити собі.

20. Встановіть алгоритм заняття з навчання дітей переказу в середній групі: 1) бесіда за змістом прочитаного з використанням наочного матеріалу; 2) читання літературного твору; 3) вступна бесіда; 4) повторне читання, вибіркоче читання складних епізодів; 5) переказ тексту дітьми.

Тестові завдання. Варіант 4

Тестові завдання 1-14 передбачають одну відповідь.

Тестові завдання 15-18 передбачають кілька відповідей.

- 1. Звуковий аналіз означає:** 1) визначення послідовності звуків у слові; 2) ознайомлення дітей зі словом; 3) усвідомлення розрізнявальної функції звуків; 4) встановлення якісних характеристик звуків.
- 2. Провідною формою роботи з художньою літературою є:** 1) художньо-мовленнєва діяльність; 2) заняття з художньої літератури; 3) читання та розповідання художніх творів.
- 3. Синтетична діяльність полягає:** 1) у складанні складів і слів з букв розрізної абетки, читання складів і слів, речень; 2) у виділенні речень зі зв'язного мовлення, поділу речення на слова, слів – на склади, виділення зі складу певного звука, позначення його буквою, ознайомлення з великою та малою літерами.
- 4. Заучування віршів проводиться:** 1) всією групою; 2) індивідуально; 3) по підгрупах.
- 5. Основний прийом навчання звукового аналізу слів:** 1) показ артикуляції; 2) інтонаційне виділення звуків; 3) сумісне і відображене мовлення.
- 6. Читання є складною:** 1) аналітичною діяльністю; 2) синтетичною діяльністю; 3) аналітико-синтетичною діяльністю.
- 7. Після читання та розповідання художніх творів в усіх вікових групах проводять:** 1) розмову; 2) бесіду за змістом художнього твору; 3) етичну бесіду.
- 8. Етичні бесіди як самостійне заняття проводяться з дітьми:** 1) всіх вікових груп; 2) старшого дошкільного віку; 3) середньої, старшої вікових груп.
- 9. Заняття з підготовки руки дитини до письма проводять:** 1) у молодшій групі; 2) у середній групі; 3) у старшій групі.
- 10. Етична бесіда як прийом навчання після читання художнього твору використовується:** 1) в усіх вікових групах; 2) у старшій групі; 3) у молодшій, середній вікових групах.
- 11. Інсценування – це:** 1) творче розігрування в ролях художнього літературного твору, передача характерних рис його героїв; 2) точне і послідовне відтворення авторського літературного твору.

- 12. Інсценування проводиться з дітьми:** 1) старшої групи; 2) середньої групи; 3) всіх вікових груп.
- 13. Гра-драматизація:** 1) потребує спеціального тренування; 2) не потребує спеціального тренування.
- 14. Літературні ранки проводяться з дітьми:** 1) всіх вікових груп; 2) молодшого дошкільного віку; 3) середньої групи; 4) старшої групи.
- 15. Бесіди за змістом художніх творів:** 1) вступна; 2) за запитаннями автора твору; 3) як відтворення прочитаного; 4) в зв'язку з прочитаним; 5) етична; 6) супроводжувальна; 7) на розуміння дітьми жанрів художнього твору; 8) узагальнювальна; 9) дидактична.
- 16. Прийоми активізації дітей на заняттях з художньої літератури:** 1) елемент драматизації; 2) написання листа літературному герою; 3) пояснення; 4) словесний малюнок; 5) психологічний аналіз рис характеру та особливостей героя.
- 17. Типи занять з художньої літератури:** 1) фронтальні, групові, індивідуально-групові, індивідуальні; 2) індивідуальні; 3) групові.
- 18. Групи навичок письма:** 1) технічні; 2) орфоепічні; 3) орфографічні; 4) графічні; 5) просторові.

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських і практичних заняттях

Високий рівень. Студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, вміє довести власну думку, робить аргументовані висновки, може визначати тенденції та протиріччя процесів; вирішує проблемні завдання, схильний до аналізу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; здійснює пошукову роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі.

Середній рівень. Студент володіє знаннями, здатний використовувати їх у різних ситуаціях; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

Низький рівень. Студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання; користується додатковими джерелами

Критерії оцінювання інтелект-карт

Високий рівень. Відповідність темі. Адекватність, структурованість, логічність змісту. Дотримання принципів складання інтелект-карт. Вдало дібрані графічні образи (малюнків, знаків-символів на основі встановлених асоціативних зв'язків). Ввиважене просторове розміщення, кольорова гама, використання засобів наочної виразності. Наявність чіткої розгалуженої структури, яка побудована на основі ключових слів. Наявність центральної яскравої ідеї, образу; головних та другорядних гілок, що відображають ієрархію ідей та ключових понять. Оригінальність.

Середній рівень. Відповідність темі. Частково дотримані принципи складання інтелект-карт. Вдалиий добір графічних образів (малюнків, знаків-символів на основі встановлених асоціативних зв'язків), однак нечітко простежуються взаємозв'язки в інформаційному блоці та структурі карти. Гілки не сформовані у вузлову структуру (систему).

Низький рівень. Часткове порушення правил складання інтелект-карт. невдалиий добір ключових слів, ідей і, як наслідок, відсутність змістовної

цілісності інформаційної основи інтелект-карти. Слабкий ієрархічний зв'язок між поняттями, не викликає яскравих та оригінальних асоціацій. Перевантаженість інтелект-карти.

Критерії оцінювання презентації

Високий рівень. Зміст презентації: відповідає темі, має чіткі цілі, представлена інформація структурована, зрозуміла для аудиторії. Зроблено акцент на важливих питаннях. Матеріал викладено послідовно. Повно розкрита тема. Оформлення презентації: слайди презентації чітко структуровані, супроводжуються графічною інформацією: схемами, ілюстраціями. Дібрано різноманітні зображення, анімаційні ефекти та інші елементи, що супроводжують виклад. Список джерел з докладним зазначенням вихідних матеріалів (покликання). Крім електронних адрес вказано друковані видання. Збережено стильову єдність презентаційного матеріалу.

Середній рівень. Зміст презентації: відповідає темі, представлена інформація зрозуміла для аудиторії. Зроблено акцент на основних питаннях. Матеріал викладено послідовно. Оформлення презентації: слайди презентації супроводжуються схемами, ілюстраціями, однак вони перевантажують загальний вигляд. Єдність стилю дотримана частково.

Низький рівень. Презентація сфокусована на темі, але повністю її не розкриває. Велика кількість відомостей, графічних зображень та анімаційних ефектів, які відвертають увагу від змісту. Текстова перевантаженість. Некоректно застосовано ілюстративний матеріал на слайді.

Критерії оцінювання есе

Високий рівень. Студент самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлення; повно, вичерпно висвітлює тему; аналізує різні погляди, наводить аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних життєвих проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези.

Середній рівень. Студент самостійно будує послідовний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить один доречний аргумент; висновок відповідає запропонованій темі, однак, у роботі виявлені недоліки: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації.

Низький рівень. Студент самостійно створює достатньо зв'язний текст, який відповідає запропонованій темі; висновок відповідає запропонованій темі, але є відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; висловлювання не завжди конкретне, виклад міркувань, не підкріплених фактичним матеріалом, основна думка не аргументується.